

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Галузь знань

Спеціальність

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

05 Соціальні та поведінкові науки

051 «Економіка»

Форма здобуття освіти: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Соціально-економічні ефекти міжнародної трудової міграції»

здобувача: Повальчука Андрія Руслановича

Науковий керівник: доцент, к.е.н., Ольшевська Ірина Петрівна

(підпис)

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М

(підпис)

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародна економіка
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
Освітньо-професійної програми

Цимбал Л.І.

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Столярчук Я.М.

« ____ » _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти
денної форми здобуття освіти
Повальчука Андрія Руслановича
на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: **«Соціально-економічні ефекти міжнародної трудової міграції»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «23» червня 2025 р. № 837-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах наукових публікацій,
аналітичних звітів міжнародних організацій та офіційних фінансових інституцій

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи дослідження міжнародної трудової міграції <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	Характеристика соціально-економічних ефектів міжнародної трудової міграції <i>(назва розділу)</i>
Розділ 3	Проблеми та перспективи розвитку міжнародної трудової міграції <i>(назва розділу)</i>

Об'єкт дослідження:	Соціально-економічні аспекти сучасної міжнародної трудової міграції.
Предмет дослідження:	Чинники та соціально-економічні ефекти впливу міжнародної трудової міграції на розвиток країн.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Наукове обґрунтування теоретичних і практичних засад соціально-економічних ефектів міжнародної трудової міграції, а також розробка практичних рекомендацій щодо використання позитивних наслідків трудової міграції для стимулювання економічного розвитку.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	<ul style="list-style-type: none"> – розкрити економічну природу міжнародної трудової міграції та визначити її роль у забезпеченні конкурентного розвитку країн; – дослідити дуалістичний характер сучасної міжнародної трудової міграції та його соціально-економічні прояви; – охарактеризувати регуляторні механізми міжнародної трудової міграції на національному та міжнародному рівнях;
У розділі 2	<ul style="list-style-type: none"> – проаналізувати вплив міжнародної трудової міграції на функціонування ринку праці країн-донорів і країн-реципієнтів; – здійснити соціально-економічну оцінку наслідків міжнародної трудової міграції для розвитку національних економік; – визначити значення міграційного капіталу як чинника економічного зростання та структурних трансформацій;
У розділі 3	<ul style="list-style-type: none"> – ідентифікувати сучасні виклики у сфері регулювання міжнародних міграційних процесів; – обґрунтувати шляхи удосконалення механізму державного регулювання міжнародної трудової міграції; – дослідити перспективи екологізації ринку праці та міграційних процесів у контексті сталого розвитку.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Ольшевська І.П.

(ініціали, прізвище)

26 «червня» 2025 р.

Завдання одержав студент

(підпис)

Повальчук А.Р.

(ініціали, прізвище)

26 «червня» 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 50 сторінок, 3 таблиці, 11 рисунків, список використаних джерел із 45 найменувань.

Соціально-економічні ефекти міжнародної трудової міграції

Об'єктом дослідження є соціально-економічні аспекти сучасної міжнародної трудової міграції.

Предметом дослідження є чинники та соціально-економічні ефекти впливу міжнародної трудової міграції на розвиток країн.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – наукове обґрунтування теоретичних і практичних засад соціально-економічних ефектів міжнародної трудової міграції, а також розробка практичних рекомендацій щодо використання позитивних наслідків трудової міграції для стимулювання економічного розвитку.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити економічну природу міжнародної трудової міграції та визначити її роль у забезпеченні конкурентного розвитку країн;
- дослідити дуалістичний характер сучасної міжнародної трудової міграції та його соціально-економічні прояви;
- охарактеризувати регуляторні механізми міжнародної трудової міграції на національному та міжнародному рівнях;
- проаналізувати вплив міжнародної трудової міграції на функціонування ринку праці країн-донорів і країн-реципієнтів;
- здійснити соціально-економічну оцінку наслідків міжнародної трудової міграції для розвитку національних економік;
- визначити значення міграційного капіталу як чинника економічного зростання та структурних трансформацій;
- ідентифікувати сучасні виклики у сфері регулювання міжнародних міграційних процесів;
- обґрунтувати шляхи удосконалення механізму державного регулювання міжнародної трудової міграції;
- дослідити перспективи екологізації ринку праці та міграційних процесів у контексті сталого розвитку.

Методи дослідження: Для реалізації поставлених завдань у магістерській роботі використано такі методи: діалектичного пізнання економічних процесів, узагальнення та аналізу.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2024-2025.

Рік захисту роботи: 2025.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, ринок праці, соціально-економічні ефекти, міграційний капітал, грошові перекази, міграційна політика, інтеграція мігрантів.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ	9
1.1 Роль трудової міграції у соціально-економічному розвитку	9
1.2 Двояка природа сучасної міжнародної трудової міграції	13
1.3 Механізми регулювання міжнародної трудової міграції	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ	24
2.1 Вплив трудової міграції на стан ринку праці	24
2.2 Соціально-економічна оцінка наслідків міжнародної трудової міграції ...	33
2.3 Значення міграційного капіталу для економічного розвитку країн	39
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ	43
3.1. Сучасні виклики у регулюванні трудових міграційних процесів	43
3.2. Шляхи удосконалення державного регулювання міграційних процесів..	47
3.3. Вплив розвитку зеленої економіки на трудову міграцію	53
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Протягом останніх десятиліть, під впливом процесів глобалізації, значно зросла міжнародна трудова міграція. Для України участь у глобальній системі міграції робочої сили є відносно новим явищем, яке поки що недостатньо регулюється на державному рівні.

Міжнародна трудова міграція є складним багатовимірним процесом, соціально-економічні наслідки якого мають неоднозначний та багатогранний характер, впливаючи як на економіку країн походження, так і на країни призначення.

Досвід України та інших країн свідчить, що недостатнє управління міграційними процесами призводить до «втечі» найкваліфікованіших працівників, розширення нелегальної трудової міграції та зниження науково-інтелектуального потенціалу нації. Водночас належно побудована міграційна політика дозволяє мінімізувати негативні наслідки трудової міграції та максимально використовувати її позитивний вплив на національну економіку. Тому однією з ключових теоретичних і практичних задач для розвитку економіки України у XXI столітті є забезпечення інтеграції кадрового потенціалу в міжнародні міграційні процеси із врахуванням позитивних ефектів.

Міжнародна трудова міграція активно досліджується науковцями. Зокрема, М. А. Ханієва, А. С. Музика, Ю. Ф. Флоринська, Н. В. Мкртчян, Т. М. Малєва та інші вивчали розвиток міграційної теорії в умовах глобалізації, міжнародну міграцію робочої сили та її вплив на політику європейських країн. Деякі аспекти впливу трудової міграції на національні ринки праці були досліджені С. Каслсом, Дж. Міллером, М. Дж. Піоре, Дж. Аранго, Г. Х'юго, Е. Дж. Тейлором, Дж. Боріасом, С. Брю, К. МакКоннелом та іншими науковцями.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, економічні наслідки міжнародної трудової міграції досі залишаються недостатньо вивченими.

Зокрема, не отримали достатньої уваги кількісні характеристики впливу міжнародної трудової міграції на національні ринки праці. Позитивні економічні ефекти, які виникають завдяки грошовим переказам від емігрантів до країн походження, часто залишаються поза межами досліджень. У зв'язку з цим виникає потреба у комплексному науковому аналізі соціально-економічних наслідків міжнародної міграції робочої сили.

Мета та завдання дослідження. Метою магістерської роботи є наукове обґрунтування теоретичних і практичних засад соціально-економічних ефектів міжнародної трудової міграції, а також розробка практичних рекомендацій щодо використання позитивних наслідків трудової міграції для стимулювання економічного розвитку.

Для досягнення цієї мети поставлено наступні завдання:

- розкрити економічну природу міжнародної трудової міграції та визначити її роль у забезпеченні конкурентного розвитку країн;
- дослідити дуалістичний характер сучасної міжнародної трудової міграції та його соціально-економічні прояви;
- охарактеризувати регуляторні механізми міжнародної трудової міграції на національному та міжнародному рівнях;
- проаналізувати вплив міжнародної трудової міграції на функціонування ринку праці країн-донорів і країн-реципієнтів;
- здійснити соціально-економічну оцінку наслідків міжнародної трудової міграції для розвитку національних економік;
- визначити значення міграційного капіталу як чинника економічного зростання та структурних трансформацій;
- ідентифікувати сучасні виклики у сфері регулювання міжнародних міграційних процесів;
- обґрунтувати шляхи удосконалення механізму державного регулювання міжнародної трудової міграції;
- дослідити перспективи екологізації ринку праці та міграційних процесів у контексті сталого розвитку.

Об'єкт дослідження: соціально-економічні аспекти сучасної міжнародної трудової міграції.

Предмет дослідження: чинники та соціально-економічні ефекти впливу міжнародної трудової міграції на розвиток країн.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань у магістерській роботі використано такі методи: діалектичного пізнання економічних процесів, узагальнення та аналізу.

Теоретична, методична та практична значущість результатів. Отримані результати мають наукову та практичну цінність, оскільки можуть слугувати основою для формування та обґрунтування державної міграційної політики, а також сприяти ефективній інтеграції кадрового потенціалу країни у міжнародну трудову міграцію.

Інформаційна база дослідження включає праці вітчизняних та зарубіжних науковців, а також ресурси Інтернету.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

1.1 Роль трудової міграції у соціально-економічному розвитку

У сучасних умовах глобалізація визначає швидкість і напрями економічного, соціального та політичного розвитку держав, відкриваючи для них можливість взаємодіяти, обмінюватися ресурсами, технологіями й ідеями. Проте її вплив виявляється не лише в економічній сфері – значні зміни спостерігаються також у соціальному та політичному житті, зокрема у зростанні масштабів трудової міграції.

Трудова міграція, що формується під дією глобальних процесів, перетворюється на один із ключових чинників, який визначає соціально-економічний розвиток багатьох держав. Вона є природним елементом світової економіки, адже люди прагнуть знайти кращі умови працевлаштування та підвищити свій добробут. Такий рух працівників між країнами сприяє появі нових багатокультурних спільнот і активному культурному обміну.

Зростання трудової міграції як наслідку глобалізації зумовлене багатьма факторами: економічними, соціальними та індивідуальними. Основною причиною залишається суттєва різниця в рівні життя й економічних можливостях між державами.

Чимало людей із країн з нижчим рівнем розвитку розглядають міграцію як шанс покращити власне життя. Найчастіше рушійними силами стають низькі зарплати та обмежені перспективи професійного зростання на батьківщині. Тому вони прагнуть працювати в країнах із сильнішою економікою та вищими стандартами життя.

Так, держави Європейського Союзу та Сполучені Штати Америки залишаються привабливими напрямками для мігрантів із різних регіонів світу. Зокрема, значна кількість людей зі Східної Європи, Азії й Африки обирають саме ці країни, сподіваючись знайти високооплачувану роботу та скористатися можливостями для професійного й освітнього розвитку.

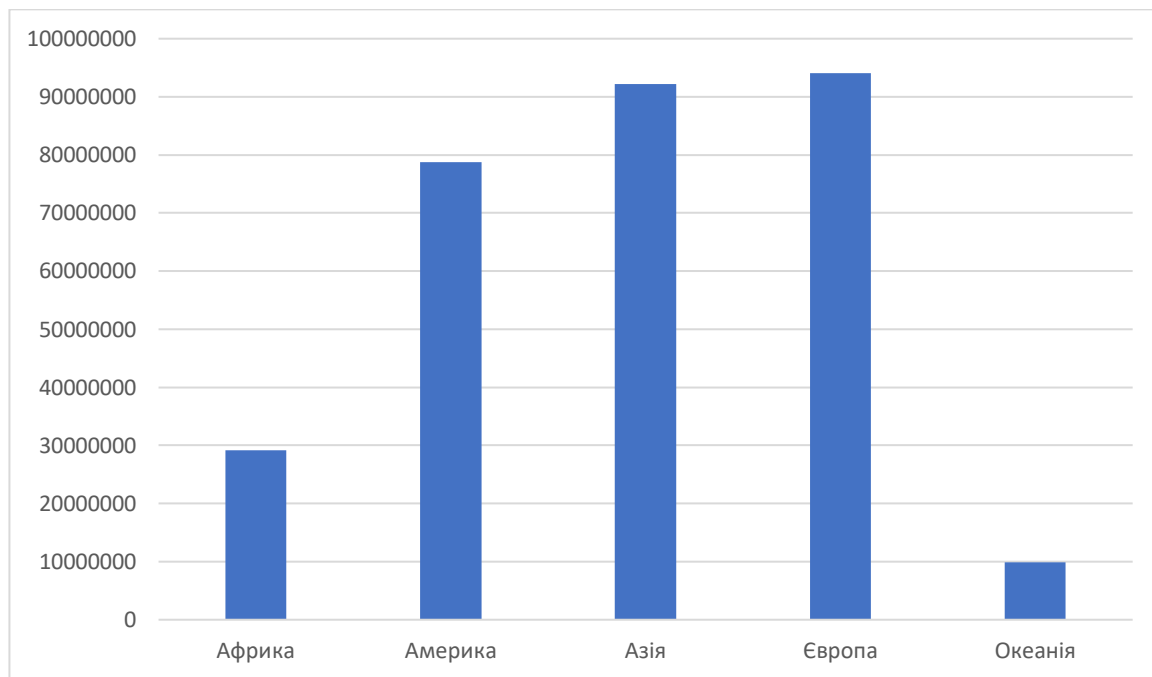

Рисунок 1.1 – Кількість мігрантів за регіонами світу у 2024 році

Поширення трудової міграції сприяє появі різноманітних культурних і професійних спільнот, що збагачують приймаючі країни новими традиціями, поглядами та різноманіттям. Проте разом із позитивними змінами виникають і певні виклики – зокрема у сферах соціальної інтеграції та економічної конкуренції. Тому важливо створювати дієві механізми включення мігрантів у нове середовище та формувати політику, що гарантуватиме справедливі умови праці і життя для всіх.

Розширення масштабів трудової міграції безпосередньо пов'язане зі зростанням глобальних ринків праці, які є невід'ємною частиною світової економіки. У процесі глобалізації компанії дедалі частіше виходять за межі своїх країн у пошуках необхідних працівників. Це зумовлено потребою у

висококваліфікованих кадрах, прагненням оптимізувати витрати на робочу силу або нестачею потрібних спеціалістів у певних сферах.

Так, у високотехнологічній індустрії великі західні компанії активно залучають мігрантів, щоб зміцнити свої команди фахівцями з унікальними цифровими компетенціями. Чимало інженерів та програмістів із країн Азії та Індії переїжджають до США й держав Західної Європи, де попит на їхні професійні навички є дуже високим.

Такий процес показує не лише потребу компаній у конкретних спеціалістах, але й важливість адаптивності та мобільності сучасного працівника. У міру того як організації стають частиною глобальної економіки, вони активно шукають шляхи для залучення талановитих кадрів, які здатні приносити інновації та посилювати конкурентні переваги.

Водночас зростає потреба у створенні ефективних систем регулювання трудової міграції. Це необхідно для забезпечення чесних умов праці, а також для врахування культурних та соціальних аспектів, які супроводжують переїзд і інтеграцію мігрантів. Такий підхід дає змогу перетворити трудову міграцію на джерело розвитку і взаєморозуміння між країнами, а не на фактор можливих конфліктів чи напруження.

Зростання трудової міграції у сучасному світі є наслідком складної взаємодії соціальних, економічних і політичних чинників, що впливають на розвиток різних країн. Одним із ключових аспектів цього процесу є відтік із країн-донорів найкваліфікованіших працівників – спеціалістів із вищою освітою та високим рівнем професійних компетенцій. Така «втрата людського капіталу» негативно позначається на можливостях держави формувати конкурентоспроможну економіку, оскільки зменшується доступ до працівників, здатних зробити вагомий внесок у її розвиток.

Водночас країни, що приймають мігрантів, отримують значні переваги. Приїжджі працівники з різним досвідом і професійними знаннями здатні посилити кадровий потенціал, сприяти інноваціям та підвищенню

ефективності цілих галузей. Проте навіть за таких умов держави-реципієнти стикаються з низкою проблем.

Першочерговим є соціальний вимір. Значний приплив нових мешканців створює додаткове навантаження на системи соціального забезпечення, сферу охорони здоров'я, освіту та житлову інфраструктуру. Якщо інтеграція мігрантів відбувається повільно або недостатньо ефективно, це може породжувати соціальну напругу та погіршувати якість життя місцевого населення.

Економічні наслідки теж є неоднозначними. Хоча збільшення кількості працездатних осіб сприяє економічному зростанню, відсутність продуманої політики інтеграції може призвести до нераціонального використання трудових ресурсів і навіть до економічної нестабільності.

Таблиця 1.1 – Позитивні та негативні наслідки міграції

Сторона	Переваги	Недоліки
Приймаюча країна	<ul style="list-style-type: none"> - Заповнення нестачі робочої сили, особливо у низькооплачуваних або важких секторах; - підвищення демографічної активності (омолодження населення); - додаткові податкові надходження та економічне зростання; - збагачення культурної різноманітності; - притік висококваліфікованих спеціалістів (у разі “міграції мозків”). 	<ul style="list-style-type: none"> - Зростання навантаження на соціальні та медичні системи; - можливі соціальні та культурні конфлікти; - підвищення конкуренції на ринку праці для місцевих робітників; - ризики нелегальної міграції та тіньової економіки; - потреба у витратах на інтеграційні програми.
Надсилаюча країна	<ul style="list-style-type: none"> - Зменшення безробіття; - грошові перекази від мігрантів, які підтримують економіку; - повернення мігрантів з новими знаннями, досвідом та капіталом; - зниження соціального тиску (дефіцит робочих місць, перенаселення). 	<ul style="list-style-type: none"> - Втрата працездатного населення, зокрема молоді; - “відтік мозків” – виїзд освічених і кваліфікованих фахівців; - зменшення демографічного потенціалу; - залежність від грошових переказів; - соціальні проблеми через розділені сім'ї.

Загалом трудова міграція є важливим компонентом глобальних процесів, адже виникає у відповідь на різний рівень життя між країнами, розвиток світових ринків праці та високий попит на кваліфікованих фахівців. Водночас вона висуває вимоги до держав щодо ефективного регулювання, щоб мінімізувати негативні наслідки та посилити користь від цього явища.

Особливе значення має інтеграція мігрантів у ринок праці приймаючої країни. Вона відкриває їм шлях до достойних робочих місць і підвищує їхній внесок у розвиток нової держави. Однак мовні бар'єри, культурні відмінності та різні професійні стандарти можуть ускладнювати цей процес. Тому успішна інтеграція можлива лише за умов підтримки з боку держави, суспільства та роботодавців: доступу до освіти, професійного навчання, курсів адаптації й соціальних послуг.

Таким чином, трудова міграція є невід'ємним і впливовим явищем глобалізованого світу. Вона приносить користь і створює виклики, тому потребує продуманого планування та активної державної політики, що забезпечить збалансовані й взаємовигідні результати для всіх сторін.

1.2 Двоєка природа сучасної міжнародної трудової міграції

Міжнародна трудова міграція є складним та багатовимірним процесом, який досліджується через різні теоретичні підходи. Одним із найважливіших серед них є концепція дуалізму. Вона виступає ефективним інструментом для аналізу, оскільки дає змогу глибше зрозуміти механізми та наслідки, що супроводжують переміщення робочої сили між країнами.

Основою цієї концепції є поділ ринку праці на два сектори – основний та вторинний. Основний ринок охоплює види діяльності, де працівники отримують високі зарплати, користуються стабільними умовами та мають доступ до соціальних гарантій. Натомість вторинний ринок характеризується

низькою оплатою, менш привабливими умовами праці та нестачею захисту з боку держави чи роботодавців.

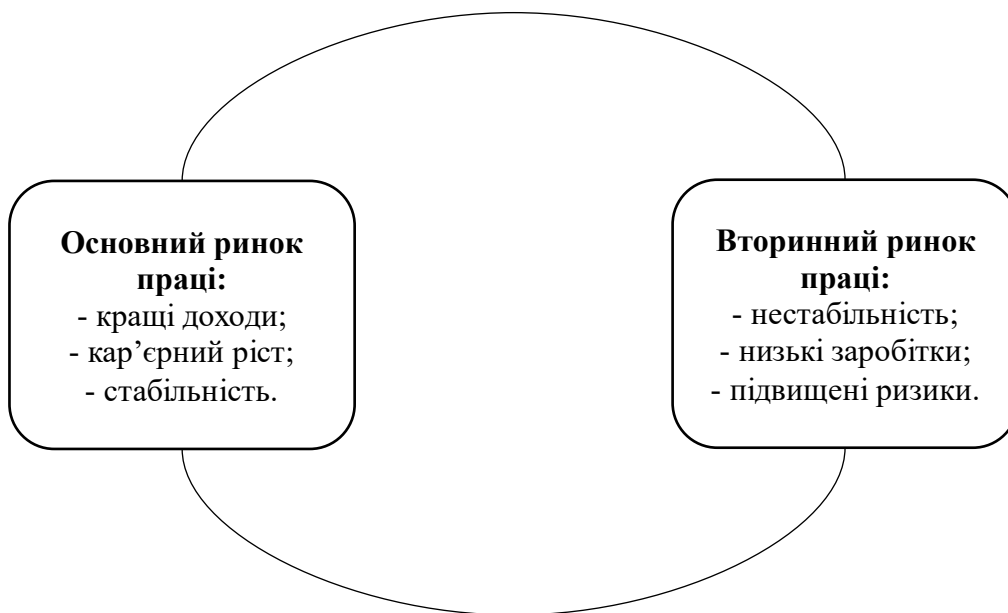

Рисунок 1.2 – Дуалістичний підхід до визначення причин міграційних потоків

Використання дуалістичного підходу дозволяє пояснити причини та динаміку міграційних потоків, адже багато працівників переміщуються саме через різницю у статусі та можливостях на цих двох типах ринків. Ті, хто потрапляє на основний ринок праці, часто мають змогу отримувати кращі доходи й будувати успішну кар'єру. Водночас мігранти, які опиняються у вторинному секторі, нерідко стикаються з нестабільністю, низькими заробітками та підвищеними ризиками.

Дуалізм також охоплює ширший спектр аспектів – соціокультурні труднощі, вплив міграції на ринок праці як країн-реципієнтів, так і країн-донорів, а також наслідки для суспільного розвитку. Завдяки цьому підходу стає можливим формування більш ефективної міграційної політики, спрямованої на посилення позитивних результатів та зменшення потенційних негативних ефектів.

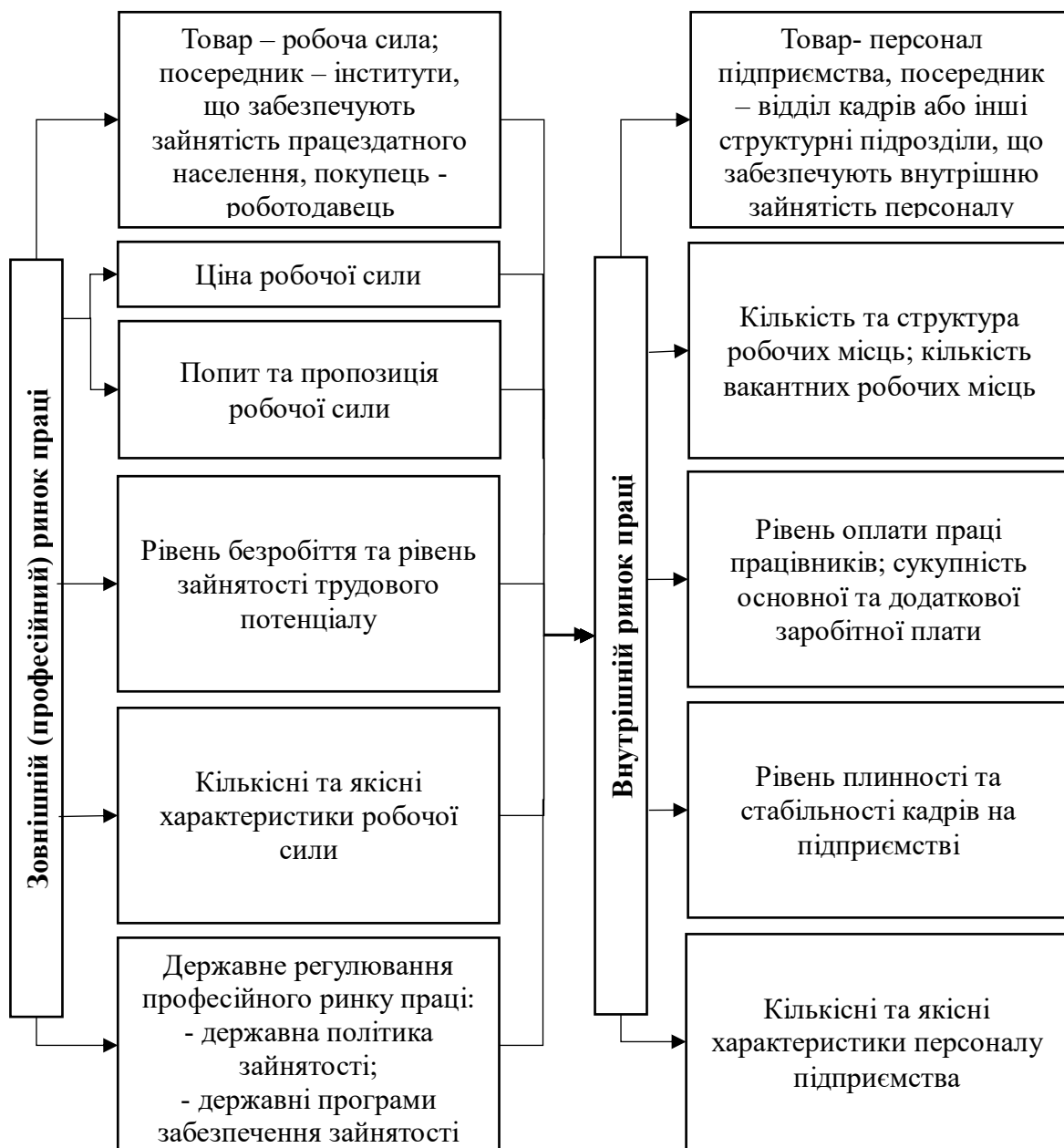

Рисунок 1.3 – Структура зовнішнього (професійного) та внутрішнього ринків праці та їх взаємодії

Основний ринок праці переважно охоплює робітників високої кваліфікації – науковців, інженерів, фахівців із технічних чи аналітичних сфер, які працюють у розвинених країнах, де рівень оплати та умови праці є максимально сприятливими [24, с. 43].

У цьому контексті основний ринок праці створює для мігрантів умови, що сприяють їхньому професійному зростанню, підвищенню добробуту та загальному покращенню якості життя.

Водночас вторинний ринок праці охоплює сферу некваліфікованої та низькокваліфікованої зайнятості, а також сезонних робіт. До нього належать працівники сільського господарства, будівельники, персонал сфери послуг та інші категорії робітників. Цей сектор відзначається низьким рівнем оплати, нестабільними умовами праці та обмеженим соціальним захистом. Саме тут мігранти найчастіше стикаються з експлуатацією, нелегальною зайнятістю та браком доступу до необхідних соціальних сервісів.

Причина існування дуалістичної структури ринку праці полягає у різних вимогах і функціях кожного з його сегментів. Основний ринок потребує висококваліфікованих фахівців, що здатні забезпечувати інновації, технологічний розвиток та підвищувати конкурентоспроможність економіки.

Натомість вторинний ринок орієнтується на низькокваліфіковану робочу силу, яку залучають для виконання простих фізичних чи менш продуктивних операцій. Він також значно більш залежний від сезонних і ринкових коливань попиту.

Дуалізм міжнародної трудової міграції суттєво впливає як на економічну, так і на соціальну сфери. Для економіки основний ринок праці забезпечує притік кваліфікованих кадрів, що сприяє інноваціям, зростанню та загальному розвитку країни. Водночас вторинний сектор дозволяє покривати потреби в дешевій робочій силі у таких галузях, як будівництво, сільське господарство чи сфера послуг.

На рівні суспільства цей процес також має помітні наслідки. Мігранти, залучені до висококваліфікованих сфер діяльності, роблять вагомий внесок у науку, технології, культуру та інші важливі напрямки. Вони сприяють поширенню інновацій, активізують міжнародну взаємодію та допомагають розширювати інтелектуальні й культурні горизонти.

З іншого боку, мігранти, які опиняються на вторинному сегменті ринку праці, часто перебувають у вразливому становищі та стикаються з проявами соціальної нерівності й дискримінації. Низький рівень доходів, нестабільність зайнятості та обмежений доступ до соціальних послуг спричиняють

поглиблення соціально-економічних дисбалансів і посилюють нерівність [28, с. 700–701].

Для самих мігрантів дуальність міжнародної трудової міграції має суперечливі наслідки. Ті, хто інтегрується у головний ринок праці, зазвичай отримують доступ до кращих умов праці, вищих заробітків і можливостей професійного розвитку. Вони здобувають нові компетентності, опановують сучасні технології та формують важливі міжнародні зв'язки [25, с. 449–450].

Водночас мігранти, залучені до вторинного ринку праці, можуть зіштовхуватися з недостатнім соціальним захистом, ризиком експлуатації та порушенням трудових прав, що негативно впливає на їхнє здоров'я, добробут і загальну якість життя.

Таким чином, дуальність у сфері міжнародної трудової міграції відображає суттєві контрасти між основним та вторинним ринками праці, демонструючи нерівність у статусі та умовах зайнятості для різних груп мігрантів. Ця концепція є не лише теоретичною категорією, а й важливим інструментом для формування політик, спрямованих на посилення позитивних ефектів і мінімізацію ризиків, пов'язаних із міграційними процесами.

Розуміння дуалізму у трудовій міграції відіграє ключову роль у формуванні ефективних управлінських стратегій. Упровадження політик, спрямованих на захист прав мігрантів та покращення їхніх умов праці, сприяє забезпеченню соціальної справедливості й гідного ставлення до кожного працівника, незалежно від його статусу чи характеру зайнятості [43, с. 48].

Слід наголосити, що регулювання міграційних процесів має ґрунтуватися не лише на економічних потребах, а й на принципах соціальної рівності та справедливості. Такий підхід сприятиме створенню стабільних умов праці на всіх рівнях ринку та формуванню економічно стійких і соціально збалансованих суспільств.

У підсумку, усвідомлення природи дуалізму та його впливу на міжнародну трудову міграцію є невід'ємною складовою сучасної політики,

зорієнтованої на підтримку сталого розвитку та забезпечення гармонійних взаємин у глобальному середовищі.

1.3 Механізми регулювання міжнародної трудової міграції

Сучасні реалії демонструють широке різноманіття стратегій, які застосовують країни, що приймають значні потоки економічних мігрантів. Такі підходи виконують роль ключових інструментів у регулюванні міграційних процесів та відборі осіб, які прагнуть працевлаштуватися за кордоном.

Однією з найпоширеніших моделей є бальна система, що ґрунтується на чітко визначених критеріях. У межах цієї системи оцінюється професійна підготовка мігранта, його кваліфікація та інші релевантні характеристики. Такий механізм дає змогу приймаючій країні формувати бажану структуру робочої сили та уникати дисбалансів на ринку праці.

Інший підхід передбачає регулювання потоку мігрантів через роботодавців. У цьому випадку саме роботодавець визначає потребу в конкретному фахівцеві. Після укладення трудового контракту іноземець отримує можливість оформити дозвільні документи на проживання і роботу в країні, де його компетенції є затребуваними.

Третій механізм контролю пов'язаний із перевіркою документів на етапі подачі візи. Потенційний мігрант, перебуваючи у своїй державі, подає заявку на відповідний тип візи, що може передбачати право на тимчасове працевлаштування. Така система забезпечує попередній відбір та підвищує ефективність контролю за міграційними потоками.

Зазначені стратегії можуть застосовуватися як окремо, так і в поєднанні, утворюючи комплексні моделі управління міграцією. Їхнє вдосконалення та узгоджене використання здатні не лише посилити

економічні вигоди для приймаючих держав, але й забезпечити більш справедливе та гуманне ставлення до осіб, які шукають нові можливості за межами своєї країни.

Система відбору економічних мігрантів у Канаді вважається однією з найуспішніших у світі та має тривалу історію ефективного застосування. Запроваджена наприкінці 1960-х років, вона неодноразово модернізувалася, адаптуючись до змін економічних потреб держави та до структури попиту на фахівців різних кваліфікаційних рівнів.

Черговий важливий етап її розвитку розпочався у 2015 році, коли Канада реалізувала масштабну реформу міграційної політики. Ця реформа істотно трансформувала бальну систему оцінювання кандидатів та інші механізми управління міграційними потоками. Основна мета оновлень – підвищення гнучкості, точності та здатності системи швидко реагувати на сучасні виклики.

Ключовим напрямом реформи стало перегляд і вдосконалення критеріїв оцінки претендентів. Показники, такі як вік, рівень освіти, знання мов, професійний досвід та інші характеристики, були адаптовані таким чином, щоб забезпечити найбільш обґрунтований і цільовий відбір необхідних фахівців. Завдяки цьому Канада отримує саме тих мігрантів, які здатні найбільш ефективно інтегруватися в економіку та заповнити актуальні кадрові потреби.

Реформа також розширила перелік категорій, за якими іноземці можуть подаватися на отримання візи чи постійного статусу. Зокрема, були активізовані програми для залучення спеціалістів різних галузей – від цифрових технологій до медицини, інженерії та наукових досліджень.

Загалом реформа 2015 року відображає прагнення Канади до створення максимально результативної та адаптивної міграційної системи, здатної підтримувати економічне зростання та сприяти культурному різноманіттю. Канадська модель стала взірцем для багатьох країн, що шукають дієві підходи до залучення кваліфікованих мігрантів.

Питання щодо регулювання взаємин між роботодавцем і мігрантом у межах бальної системи добору постало останніми роками й у Великій Британії. Починаючи з 2008 року, Міністерство внутрішніх справ країни розпочало запровадження бальної системи (points based system) для контролю міграційних потоків з держав, що не входять до Європейського економічного простору. Координацією цієї системи займається спеціальна структура – UK Border Agency, підпорядкована Міністерству внутрішніх справ [7, с. 122].

Бальна система включає п'ять основних рівнів:

1. висококваліфіковані фахівці, до яких також належать інвестори, підприємці та особи з видатними професійними досягненнями;
2. кваліфіковані працівники;
3. низькокваліфіковані працівники, які залучаються для покриття тимчасового дефіциту робочої сили, зокрема для реалізації короткострокових проєктів;
4. студенти;
5. учасники програм молодіжної мобільності та тимчасові працівники, чия діяльність не має прямого економічного спрямування (наприклад, музиканти, волонтери тощо).

У межах усіх рівнів, за винятком першого, для отримання дозволу на в'їзд з метою роботи чи навчання мігранту необхідна підтримка так званого спонсора – британського роботодавця або навчального закладу, який бере на себе відповідальність за його перебування в країні.

Аналізуючи міграційну політику Данії та Швеції, варто звернути увагу на механізми залучення висококваліфікованих працівників. У Данії діє система «робочих карт» (Danish job card scheme), яка дає можливість висококваліфікованим фахівцям оперативно – протягом 30 днів – отримати дозвіл на роботу та посвідку на проживання. Перелік професій, що мають попит, охоплює спеціалістів у сфері інформаційних технологій, математиків, фізиків, біологів, лікарів та медичних працівників. Цей список, відомий як Positive list, регулярно оновлюється відповідно до потреб ринку праці.

Крім того, будь-який фахівець, чия потенційна заробітна плата в данській компанії становитиме не менше ніж 375 000 данських крон (приблизно 60 000 доларів) на рік, також може отримати дозвіл на роботу за тією ж схемою. Додатково впроваджено систему «зелених карт» (Green Card scheme), яка дає змогу іноземним студентам пройти програми стажування або підвищення кваліфікації в Данії та залишитися в країні до шести місяців для пошуку роботи.

Подібний підхід до залучення висококваліфікованих кадрів застосовується і у Франції. Тут пріоритет надається спеціалістам, які користуються попитом на ринку праці, а також особам із винятковими здібностями – митцям, науковцям, дослідникам та іншим талановитим професіоналам.

Сучасні країни, які приймають значні потоки мігрантів, зосереджують особливу увагу на залученні висококваліфікованих фахівців. Їх виділяють в окрему категорію та створюють максимально сприятливі умови для отримання документів, необхідних для працевлаштування. Головним критерієм відбору таких спеціалістів виступає рівень їхніх професійних компетенцій у відповідній сфері.

Ситуація з іншими фахівцями дещо відрізняється. Для них визначальними є два ключові критерії: рівень освіти та наявність трудового контракту у спеціальності, що є затребуваною на ринку праці. Такий диференційований підхід відокремлює цю групу трудових мігрантів у спеціальну категорію, прийом до якої може бути тимчасово обмежений. Подібна практика наразі спостерігається, зокрема, у Великій Британії, яка призупинила приймання фахівців у ряді професійних напрямів.

Варто підкреслити, що зазначені механізми відбору застосовуються виключно до тих іноземців, які подають документи з метою працевлаштування. Наприклад, у разі подання заяв за програмами возз'єднання сімей, досьє розглядаються без урахування рівня освіти, спеціалізації чи наявності контракту з роботодавцем.

Окремий виняток стосується біженців, які прибувають у межах гуманітарних програм. На етапі розгляду їхніх документів вони можуть оцінюватися не лише з гуманітарних міркувань, а й як потенційні майбутні громадяни та учасники ринку праці.

У низці країн категорія низькокваліфікованих працівників частково заміщується біженцями. Наприклад, у Швеції перевага при заповненні вакансій у цьому сегменті надається саме особам, які отримали притулок. Таким чином держава підтримує людей, що зазнали вимушеного переселення, і водночас забезпечує потреби власного ринку праці.

Країни з тривалою історією міграції також використовують певні «фільтри» для надання громадянства. Щоб отримати його, мігрант має пройти процедуру натуралізації: заявити про намір залишатися в країні, вивчити державну мову, дотримуватися законів, володіти знаннями про культуру та правову систему держави, а також успішно скласти відповідні іспити.

У Франції для отримання громадянства мігрант має пройти процедуру так званого «тимчасового контракту на проживання». Натуралізація складається з кількох послідовних етапів. Спершу відбувається прийом мігранта: протягом кількох років він може жити та працювати у країні, маючи тимчасовий дозвіл на проживання (*Titre de séjour*). Після цього людина може або повернутися на батьківщину, або залишитися у Франції та офіційно заявити про бажання натуралізуватися. На цьому етапі вона підписує «контракт щодо прийому та інтеграції» (*contrat d'accueil et d'intégration*).

Далі настає стадія «стабілізації», тобто проживання в країні на постійній основі та підготовка до майбутнього отримання громадянства. Тривалість цього періоду залежить від індивідуальних обставин і може становити від п'яти до кількох десятків років.

Лише після успішного проходження всіх етапів людина може подавати документи на громадянство. Процедура може бути дещо простішою, якщо мігрант має чоловіка або дружину з французьким громадянством, однак навіть у таких випадках процес інколи затягується на багато років.

Варто зазначити, що значна частина іноземців тривалий час залишається на етапі «стабілізації», користуючись 10-річним видом на проживання.

Окремий виняток у міграційній політиці більшості держав стосується біженців, які прибувають у межах гуманітарних програм. На етапі розгляду їхніх документів такі особи оцінюються не лише з позицій гуманітарного захисту, а й як потенційні майбутні громадяни та повноцінні учасники національного ринку праці. У цьому контексті гуманітарна міграція поступово поєднується з економічними інтересами приймаючих країн, що сприяє більш збалансованому використанню людського капіталу.

У низці європейських країн категорія низькокваліфікованих працівників частково заміщується саме біженцями. Так, у Швеції під час заповнення вакансій у сферах із дефіцитом робочої сили перевага часто надається особам, які отримали притулок. Такий підхід дозволяє державі, з одного боку, виконувати міжнародні зобов'язання щодо захисту вимушених мігрантів, а з іншого — задовольняти потреби національного ринку праці та зменшувати соціальну напругу, пов'язану з безробіттям.

Країни з тривалою історією міграції застосовують багаторівневі «фільтри» для надання громадянства, спрямовані на інтеграцію мігрантів у соціально-економічне та культурне середовище. Отримання громадянства, як правило, передбачає проходження процедури натуралізації, що включає офіційне декларування наміру постійного проживання в країні, володіння державною мовою, дотримання законів, базові знання історії, культури та правової системи, а також успішне складання відповідних іспитів.

Показовим є досвід Франції, де для набуття громадянства передбачена процедура так званого «тимчасового контракту на проживання». Процес натуралізації має поетапний характер. На першому етапі відбувається прийом мігранта: протягом кількох років він проживає та працює в країні на підставі тимчасового дозволу на проживання (*Titre de séjour*).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

2.1 Вплив трудової міграції на стан ринку праці

Трудова міграція посідає провідне місце серед соціально-економічних процесів, що формують динаміку сучасного ринку праці. В умовах глобалізації переміщення робочої сили набуває якісно нових масштабів і проявів, суттєво впливаючи як на країни, що втрачають трудові ресурси, так і на держави, які їх приймають. Для національних економік міграційні потоки означають зміни у структурі зайнятості, обсягах пропозиції праці, рівні безробіття та характеристиках трудового потенціалу. В Україні це явище набуло особливої ваги: з одного боку, трудові мігранти забезпечують потужний приплив грошових переказів, а з іншого — створюють виклики, пов'язані з кадровим дефіцитом, старінням робочої сили та дисбалансами у професійно-кваліфікаційній структурі.

У контексті сучасних інтеграційних процесів міжнародна мобільність працівників демонструє стабільне зростання, що зумовлено нерівномірністю економічного розвитку, демографічними тенденціями, змінами в структурі попиту на ринку праці, а також політичними та екологічними чинниками. За даними міжнародної статистики, у 2022 році кількість мігрантів у світі досягла 284,5 млн осіб, із яких 255,7 млн — це люди працездатного віку (15 років і старше) (рис. 2.1). Того ж року чисельність мігрантів у складі глобальної робочої сили становила 167,7 млн осіб, що на 30 млн більше порівняно з 2013 роком [1].

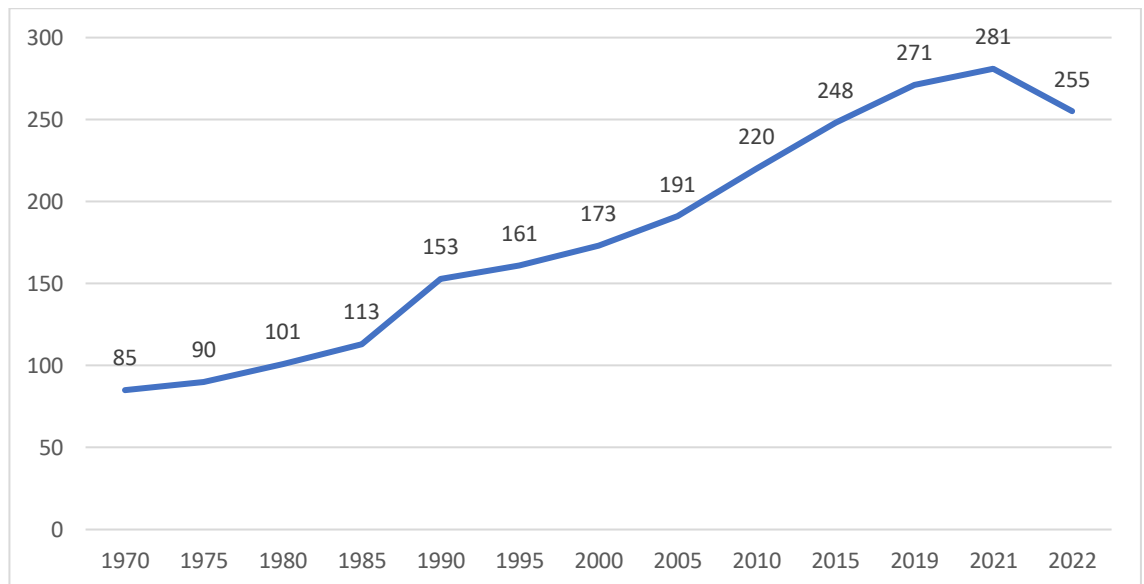

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості мігрантів в світі за 1970-2022, млн. ос.

[1, 2]

У 2022 році серед міжнародних мігрантів у складі робочої сили 155,6 млн були працевлаштовані, а 12,1 млн залишалися безробітними. Найвищі темпи зростання кількості трудових мігрантів спостерігалися у 2013–2017 та 2017–2019 роках — у середньому на 3,5% і 2,5% щороку відповідно. Проте в 2019–2022 роках приріст сповільнився до менш ніж 1% на рік, що значною мірою зумовлено наслідками пандемії COVID-19 [1].

У 2022 році міжнародні мігранти становили 4,3% населення працездатного віку та 4,7% світової робочої сили. Попри загальне збільшення їхньої кількості, частка мігрантів, залучених до робочої сили, залишається відносно стабільною: 66,1% у 2013 році, 67,1% у 2017 році, 66,8% у 2019 році та 65,6% у 2022 році. У структурі трудових мігрантів переважають чоловіки — 102,7 млн проти 64,9 млн жінок. Таким чином, жінки становлять 38,7%, а чоловіки — 61,3% міжнародних мігрантів у складі світової робочої сили (рис. 2.2) [1].

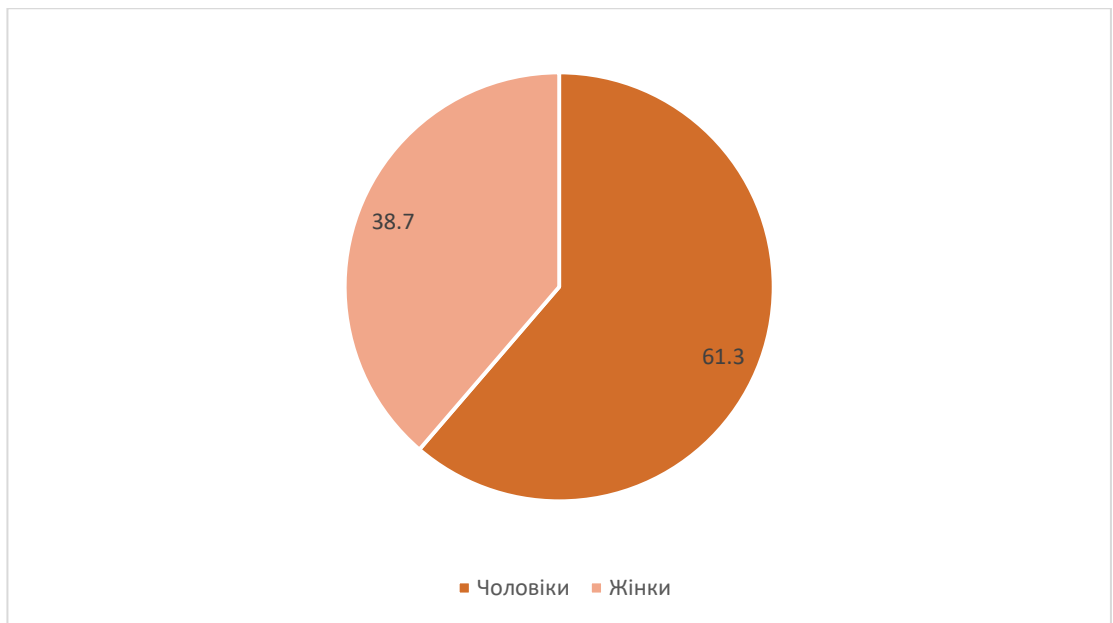

Рисунок 2.2 – Гендерний склад трудових мігрантів у 2022 році [1]

Нижча частка жінок серед міжнародних трудових мігрантів пов'язана як із їх меншою питомою вагою серед усіх мігрантів (48,2%), так і з нижчим рівнем участі у робочій силі. У 2022 році і чоловіки, і жінки-мігранти демонстрували вищі показники залученості до ринку праці порівняно з немігрантами, хоча ці значення суттєво різнилися залежно від рівня доходів країн та регіональних особливостей. Загалом мігранти мали вищий рівень участі в робочій силі — 65,8% проти 60,1% серед місцевого населення (рис. 2.3) [1].

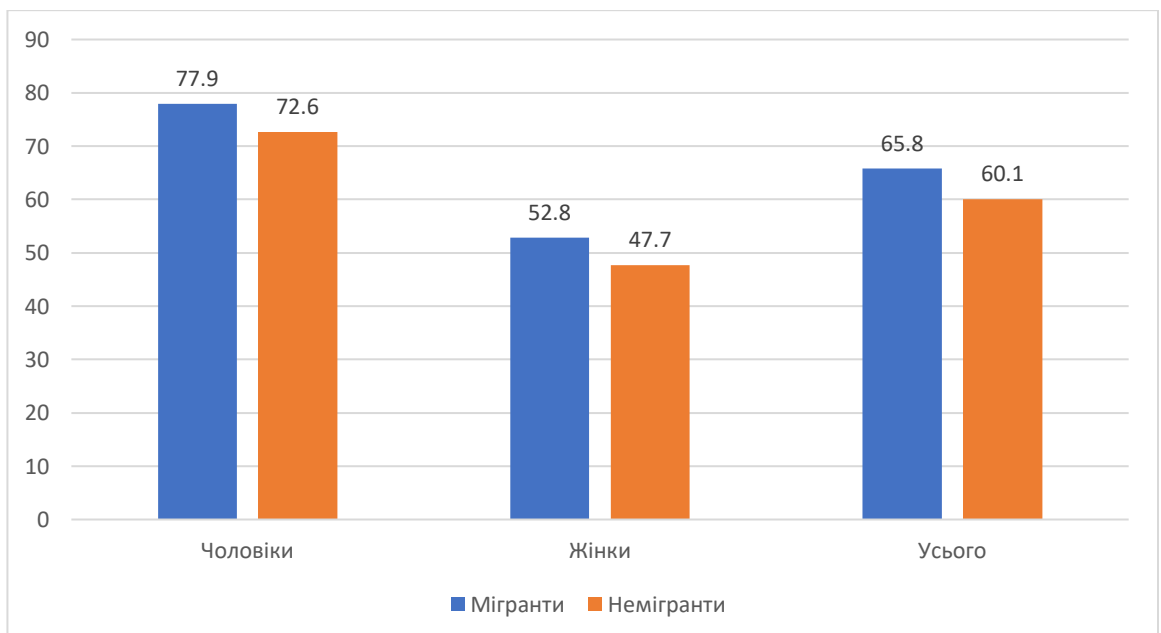

Рисунок 2.3 – Глобальний склад робочої сили у світі у 2022 році [1]

Більшість мігрантів змінюють країну проживання через економічні мотиви, прагнучи кращих умов праці та вищої оплати. Саме цей потужний економічний стимул зумовлює високу частку мігрантів у складі робочої сили. Додатково впливають і міграційні політики окремих держав, які віддають перевагу претендентам з професійними навичками або тим, хто вже має пропозицію роботи, — це також підвищує частку економічно активних мігрантів. Водночас участь жінок-мігранток у робочій силі (52,8%) помітно нижча порівняно з чоловіками [1].

У 2022 році основою міжнародної робочої сили були дорослі у віці 25–54 років — їх налічувалося 125,6 млн, що становило більшість як серед чоловіків, так і серед жінок-мігрантів. Молодь (15–24 роки) складала 15,5 млн осіб, група 55–64 роки — 20,9 млн, а люди віком 65+ — 5,7 млн. У підсумку молодь становила 9,3%, дорослі — 74,9%, особи 55–64 років — 12,5%, а мігранти старші 65 років — 3,4% глобальної трудової міграції (рис. 2.4) [1].

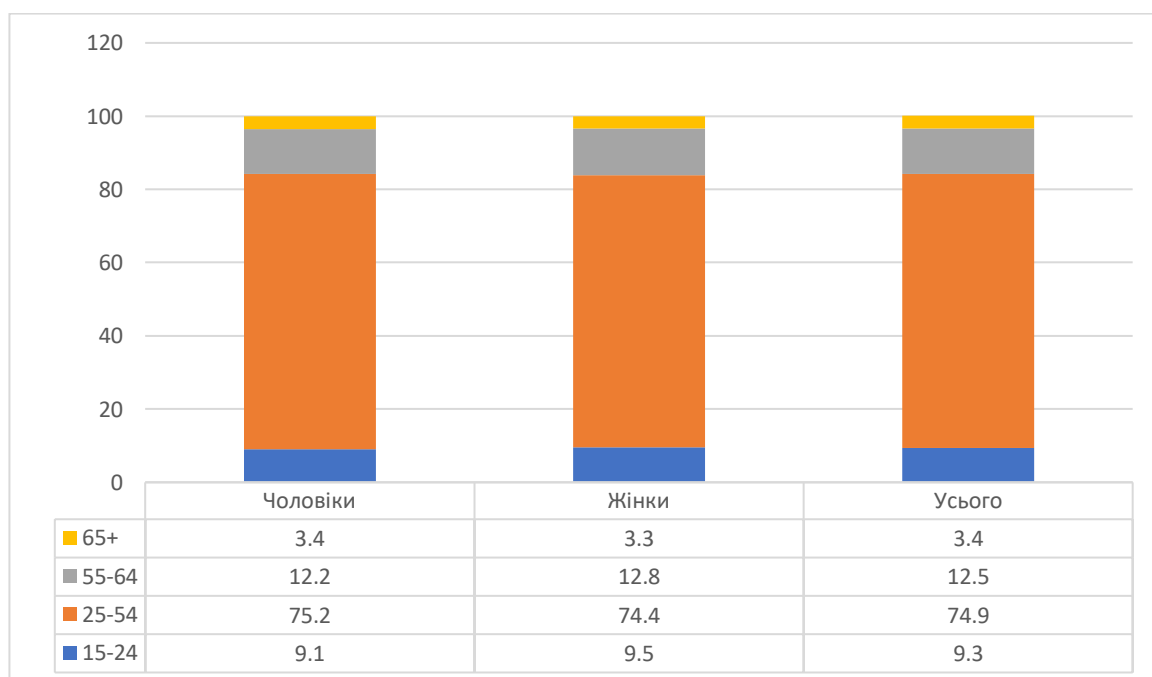

Рисунок 2.4 – Віковий склад робочих мігрантів у 2022 році [1]

Розподіл жінок-мігранток і немігранток у складі міжнародної робочої сили загалом відповідає глобальним тенденціям та значною мірою зумовлений

політикою держав, що часто віддають перевагу кваліфікованим і досвідченим працівникам. Частка молоді серед трудових мігрантів змінювалася: якщо у 2013 році вона становила 10,2%, то у 2017 році знизилася до 8,7%, а у 2022 році знову зросла до 9,3%. На регіональному рівні молоді чоловіки-мігранти були найбільш представлені у Південно-Східній Азії та регіоні Тихого океану, Латинській Америці та Карибському басейні, а також у країнах Африки на південь від Сахари. Аналогічна ситуація спостерігалася й серед молодих жінок-мігранток [1].

Основна частина міжнародних трудових мігрантів зосереджена в країнах з високим рівнем доходу — 68,4% (114,7 млн осіб), тоді як на держави з рівнем доходу вище середнього припадало 17,4% (29,2 млн осіб) (рис. 2.5) [1].

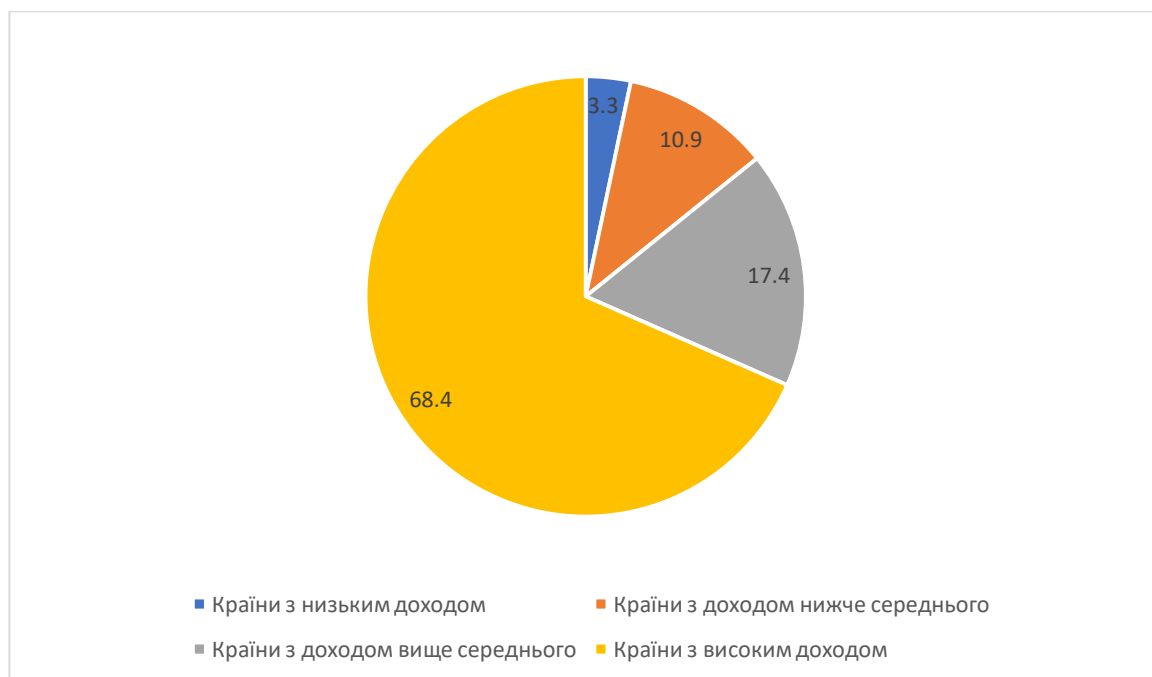

Рисунок 2.5 – Кількість мігрантів за рівнем доходу у країнах призначення у 2022 році [1]

Вищий рівень життя та ширші можливості зайнятості в цих країнах створюють потужні стимули для міграції. Натомість лише 10,9% (18,2 млн осіб) і 3,3% (5,5 млн осіб) міжнародних мігрантів проживають у країнах із доходом нижче середнього та низьким рівнем доходу відповідно. Упродовж

2013–2022 років держави з високими та вищими за середні доходами стабільно залишалися головними центрами тяжіння для трудових мігрантів [1].

У Північній, Південній та Західній Європі частка трудових мігрантів зросла з 22,5% у 2013 році до 23,3% у 2022 році, що частково може бути пов'язано з адаптацією міграційної політики до потреб ринку праці (рис. 2.6). У Північній Америці, навпаки, частка міжнародних мігрантів у робочій силі знизилася з 23,8% до 22,6% за той самий період, ймовірно, через особливості імміграційного регулювання. В арабських державах також зафіксовано невелике скорочення — з 13,8% у 2013 році до 13,5% у 2022 році [1].

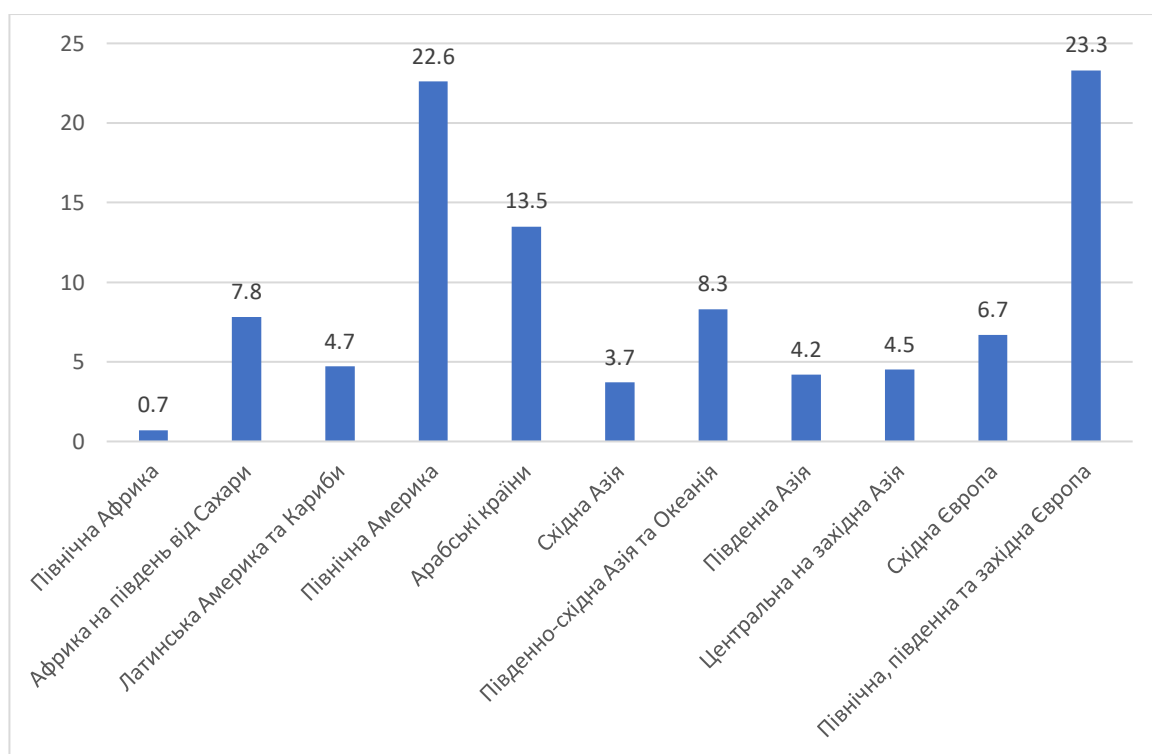

Рисунок 2.6 – Розподіл міжнародних мігрантів у робочій силі за широким субрегіоном у 2022 році [1]

У 2022 році 155,6 млн міжнародних мігрантів, тобто 60,9% усіх мігрантів працездатного віку, були працевлаштовані. Показники зайнятості серед мігрантів для обох статей перевищували рівень немігрантів, що свідчить про більш активну їх участь у ринку праці. Це співвідношення зростало до 2019 року, після чого у 2022 році дещо знизилося. Загальна тенденція

підвищення зайнятості мігрантів у 2013–2019 роках демонструє, що дедалі більше людей знаходили роботу за кордоном [1].

Одним із чинників такого зростання є старіння населення в країнах із високими доходами, де мігранти часто заповнюють дефіцит робочої сили — особливо в сільському господарстві, будівництві та секторі догляду. Зменшення зайнятості у 2022 році частково пояснюється наслідками пандемії COVID-19. Динаміка також різнилася між регіонами: в Африці показник знизився з 62,7% до 59,9%, у Північній та Південній Америці залишався стабільним, у Європі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні коливався, демонструючи зростання у 2019 році та спад у 2022-му. В арабських державах, навпаки, рівень зайнятості зріс з 64,2% до 67,3%, що може бути пов'язано з розширенням попиту на мігрантів у ключових секторах після пандемічного відновлення [1].

У структурі зайнятості у 2022 році 80,7% працюючих жінок-мігранток були зайняті у сфері послуг, проти 60,8% чоловіків-мігрантів (рис. 2.7). Для немігрантів ці показники становили 59,4% та 46,3% відповідно. Протягом останнього десятиліття домінування сектору послуг залишалося стабільним: його частка серед зайнятих мігрантів становила 68,9% у 2013 році та 68,4% у 2022 році. Висока концентрація мігрантів, особливо жінок, у сфері послуг зумовлена зростанням глобального попиту на догляд та домашню роботу, що підсилюється старінням населення у багатьох країнах призначення. У 2022 році в економіці догляду працювали 12,4% чоловіків-мігрантів і 28,8% жінок-мігранток, тоді як серед немігрантів ці показники становили 6,2% і 19,2% відповідно [1].

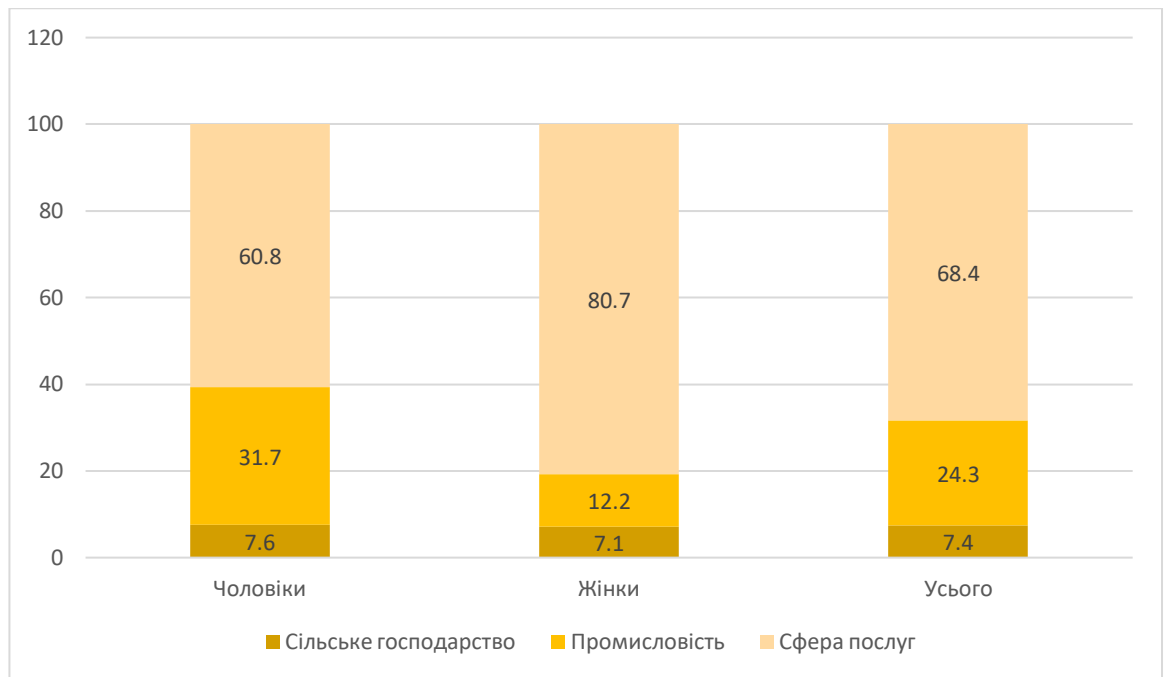

Рисунок 2.7 – Працевлаштування мігрантів за сферами у 2022 році [1]

У 2022 році рівень безробіття серед міжнародних мігрантів становив 7,2%, що перевищувало показник немігрантів — 5,2% (рис. 2.8). На підвищений рівень безробіття серед мігрантського населення впливають такі чинники, як мовні труднощі, невизнання кваліфікацій, здобутих за кордоном, а також прояви дискримінації.

Безробіття серед жінок-мігранток було ще вищим — 8,7% порівняно з 6,2% у чоловіків-мігрантів. Це відображає genderні бар'єри, зокрема обмежений доступ до якісних робочих місць, відсутність достатньої інфраструктури догляду за дітьми та більший обсяг неоплачуваної домашньої праці, що знижує їхні можливості працевлаштування. Додатково на зайнятість жінок-мігранток впливають соціально-культурні норми та гендерні очікування як у країнах походження, так і країнах призначення, що може посилювати їхню вразливість на ринку праці [1].

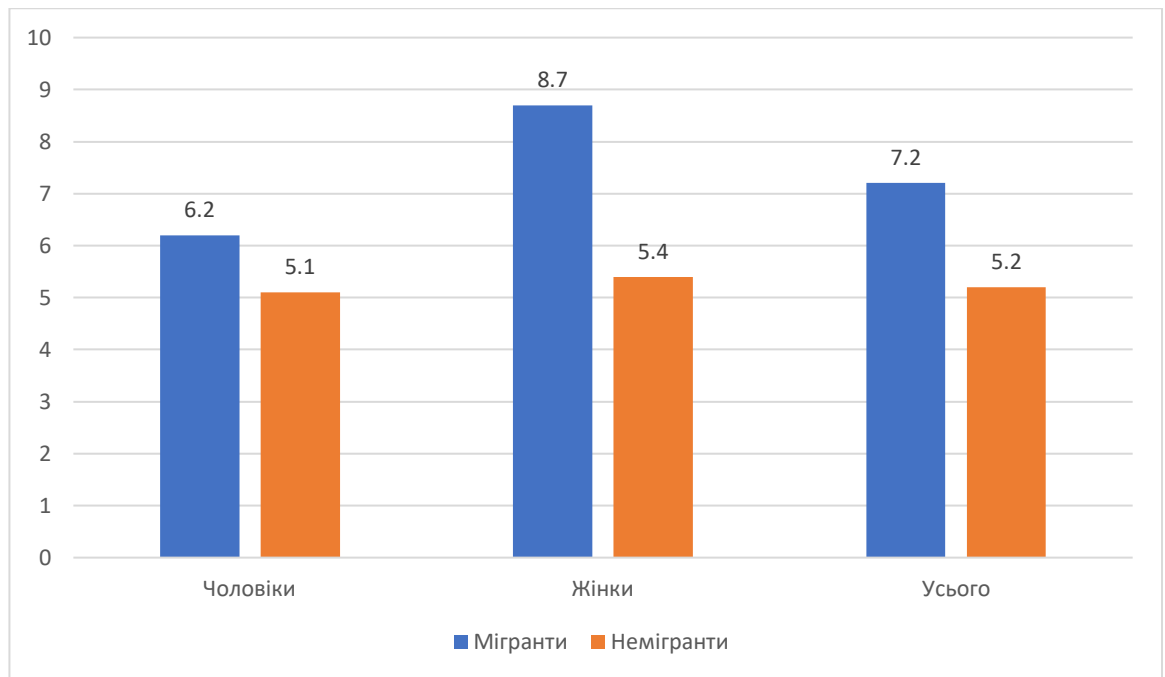

Рисунок 2.8 – Рівень безробіття серед мігрантів та немігрантів у 2022 році [1]

У 2017–2022 роках в Африці рівень безробіття серед мігрантів знизився з 12,3% до 11,4%. Подібна тенденція спостерігалася в Європі та Центральній Азії, де показник скоротився з 11,2% до 6,2%. В арабських державах між 2019 і 2022 роками рівень безробіття серед мігрантів упав із 13,6% до 8,2%. У країнах Америки він залишався стабільно низьким завдяки стійкому зростанню зайнятості. Натомість в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні відзначалися різкі коливання: після зниження у 2017–2019 роках у 2022 році відбулося суттєве зростання безробіття — переважно через наслідки COVID-19 та скорочення робочих місць у туризмі, де працює значна частка мігрантів.

Отже, сучасна міжнародна трудова міграція демонструє складну й неоднорідну динаміку, сформовану глобальними шоками та регіональними особливостями ринку праці. Попри рекордну чисельність мігрантів у 2022 році, темпи зростання потоків сповільнилися через пандемію. У структурі трудових мігрантів переважають чоловіки віком 25–54 років, здебільшого зосереджені в країнах із високим рівнем доходу. Жінки-мігрантки частіше

зайняті в секторі послуг і сфері догляду, але водночас стикаються з вищим рівнем безробіття через соціально-економічні та гендерні бар'єри.

2.2 Соціально-економічна оцінка наслідків міжнародної трудової міграції

Міжнародна трудова міграція посідає ключове місце у сучасному світовому розвитку й залишається одним із найдинамічніших глобальних процесів. У світі, що швидко інтегрується, переміщення робочої сили істотно впливає на соціально-економічні зміни як у країнах, що відправляють працівників, так і в державах, які їх приймають. Для країн-донорів міграція водночас є джерелом фінансових надходжень у вигляді грошових переказів та фактором поглиблення демографічних і кадрових дисбалансів. Для країн-реципієнтів вона виступає засобом компенсації дефіциту робочої сили й підтримки розвитку окремих секторів економіки.

Наслідки трудової міграції є багатовимірними та не завжди однозначними: вони охоплюють зміни у сфері зайнятості, рівнях доходів, соціальній структурі, інституційних практиках, а також впливають на економічне зростання. Саме тому комплексна оцінка міграційних процесів має важливе значення для формування ефективної державної політики, здатної мінімізувати ризики й максимально використати потенційні вигоди.

У сучасних умовах зростання взаємозалежності національних економік роль міжнародної трудової мобільності стрімко посилюється. Зростання масштабів міграційних потоків актуалізує аналіз її впливу на зайнятість, рівень оплати праці та соціально-економічний розвиток загалом. Економічна міграція залишалася важливою складовою міжнародних економічних відносин упродовж тривалого часу. Водночас вимушене переміщення працівників, спричинене війнами, політичними потрясіннями чи природними

катастрофами, створює серйозні виклики як для країн походження, так і для країн призначення.

Тенденції розвитку світового ринку праці у XXI столітті формуються під впливом технологічних змін, структурних реформ і циклічних коливань економік. На ситуацію також істотно впливає державне та міжнародне регулювання трудової міграції. За останні десятиліття глобальна економіка демонструвала піднесення, що сприяло формуванню потужних центрів тяжіння мігрантів — США, Канади, країн Західної й Північної Європи, а також держав Близького Сходу. Поряд із ними виникли й «малі центри» тяжіння — країни Південної та Центральної Африки та Південно-Східної Азії, де традиційно високий попит на доступну, але кваліфіковану робочу силу.

До пандемії COVID-19 ринки праці Європи та Північної Америки демонстрували стабільне зростання зайнятості, що робило їх привабливими для працівників з країн, що розвиваються, у тому числі з постсоціалістичного простору. Ці тенденції тривали до початку пандемії, за винятком спаду під час світової фінансової кризи 2008–2009 років. Починаючи з 2019 року, Польща та Німеччина посилили правила офіційного працевлаштування мігрантів з країн Східного партнерства ЄС, включаючи Україну, що додатково свідчить про високий попит на іноземну робочу силу в цих державах.

Загалом, ринок праці є динамічним і реагує на численні фактори, зокрема на міграційні потоки, що зазвичай спрямовуються з країн, що розвиваються, до держав із високим рівнем доходів та соціальними гарантіями. Трудова міграція допомагає вирішувати проблему старіння населення та дефіциту робочої сили у низькооплачуваних та непрестижних секторах, де місцеве населення часто відмовляється працювати. Водночас серед мігрантів присутні й кваліфіковані працівники, що може призводити до «відтоку мозків» з країн-донорів.

У США останніми роками спостерігалось зростання зайнятості та зниження безробіття, проте водночас уряд здійснював політику захисту національного ринку праці від трудових мігрантів, що суперечить принципам

вільного руху робочої сили і може призводити до дискримінації. З 2021 року Сполучені Штати стали більш відкритими для легальної трудової міграції з інших країн. До пандемії COVID-19 ринок праці в Азійсько-Тихоокеанському регіоні демонстрував стабільний розвиток і зростання зайнятості.

За даними ООН станом на 15 листопада 2022 року, через війну понад 7,6 мільйона українців перебували за кордоном: приблизно 3 мільйони – у Росії та Білорусі (зокрема через примусове вивезення до РФ) та близько 4,5 мільйона – у країнах Європи. Унесок українських мігрантів у економіку країн перебування є позитивним фактором: вони стимулюють приватне споживання, сприяють розвитку економіки та наповненню державного бюджету. Незважаючи на це, значна кількість мігрантів створює додаткові виклики для фінансів держав.

У довгостроковій перспективі чистий фіскальний ефект від українських мігрантів для європейських країн буде позитивним, оскільки вони інтегруються у ринок праці та сплачують податки. Українські мігранти істотно впливають на роздрібний сектор у деяких країнах, наприклад, у Польщі та Естонії, де їхній приплив тимчасово стимулював зростання продажів і приватного споживання. Однак з червня 2022 року ці показники повернулися на довоєнний рівень. За даними Credit Agricole, українські мігранти у березні 2022 року стали ключовим фактором прискорення темпів роздрібних продажів у Польщі, що компенсувало негативний вплив інфляції та погіршення споживчих настроїв. В інших країнах ефект українських мігрантів на економіку був менш відчутним через невелику чисельність мігрантів або високий рівень життя (наприклад, Чехія, Австрія, Франція, Швейцарія, Нідерланди, Велика Британія).

Хоча дослідження впливу українських мігрантів на економіку країн-реципієнтів відрізняються за методологією та припущеннями, усі вони сходяться на висновку, що їхній внесок є позитивним. Так, за прогнозами Oxford Economics, якщо в Польщі залишаться 650 тис. українських мігрантів, до 2030 року чисельність робочої сили зросте на 210 тис. осіб (1,2%), а

потенційний ВВП – на 1,2% порівняно з базовим сценарієм. За умови прибуття 1 млн мігрантів, робоча сила збільшиться на 370 тис. осіб (2,1%), а потенційний ВВП – на 2,0%. У довгостроковій перспективі, до 2050 року, позитивний ефект зросте: у сценарії з 650 тис. українських мігрантів ВВП перевищуватиме базовий прогноз на 1,7%, а у випадку з 1 млн мігрантів – на 2,9%.

Звіт Deloitte зазначає, що інтеграція українських переселенців у Польщі може забезпечити щорічне зростання ВВП у межах від 0,2% до 3,5% протягом перших п'яти років, залежно від ефективності інтеграційної політики, гнучкості ринку праці та вирішення проблем із житлом. За оцінками, приплив 2,3 млн українських мігрантів до ЄС може збільшити ВВП на 0,2% у перший рік та до 1,3% до 2040 року за умови повної інтеграції. Інші дослідження свідчать, що українські мігранти можуть підвищити випуск товарів і послуг у країнах-реципієнтах на 0,6–2,3%, залежно від країни та вихідних припущень. Водночас присутність українських мігрантів створює певні виклики. Їхні витрати сприяли зростанню інфляції у країнах ЄС, особливо на тлі подорожчання енергоносіїв у 2022 році, що вплинуло на ціни товарів і послуг у Литві, Латвії, Естонії, Угорщині, Чехії, Польщі та країнах Єврозони. Крім того, мігранти суттєво вплинули на ринки нерухомості: оскільки лише чверть з них можуть орендувати житло самостійно, у багатьох містах ціни на оренду зросли, наприклад, у Польщі у квітні 2022 року вони були на 20% вищі, ніж на початку року; подібна ситуація спостерігалася й в Естонії.

Підтримка економічного зростання та інтеграція українських мігрантів у ринок праці Європи є ключовими факторами для покращення фінансового становища країн-реципієнтів. Водночас збільшення державних витрат на освіту, охорону здоров'я та житлово-комунальну інфраструктуру створює додаткові фінансові виклики, особливо для сусідніх із Україною країн та держав Балтії. У довгостроковій перспективі присутність українських мігрантів матиме позитивний фіскальний ефект, адже вони інтегруються в європейський ринок праці та сплачуватимуть податки.

Необхідно забезпечити належну підтримку та інтеграцію українських мігрантів, одночасно керуючи короткостроковими фінансовими викликами. Додатково, деякі країни стикаються зі зростанням соціальних витрат на тих мігрантів, які не можуть знайти роботу або не мають права на державну допомогу, а також із підвищенням навантаження на інфраструктуру, зокрема на транспорт і житлово-комунальні послуги. Прибуття українських мігрантів матиме істотний вплив на ринок праці, причому культурна та географічна близькість України до Європи, наявність діаспори та статус тимчасового захисту сприятимуть активній участі українців у робочій силі.

Згідно з прогнозами Європейського центрального банку, у середньостроковій перспективі коефіцієнт участі українських мігрантів у робочій силі країн єврозони може становити від 25% до 55%. Це може призвести до збільшення загальної чисельності робочої сили ЄС на 0,2–0,8%, або на 0,3–1,3 мільйона осіб [4].

Хоча на короткий термін мігранти можуть створювати додаткові фінансові навантаження для держав, у разі їх тривалого перебування та активної участі на ринку праці економічний ефект, як правило, буде позитивним. Мігранти, які мають дозвіл на роботу та свободу пересування, діють як економічні мігранти та з часом створюють додану вартість. Водночас відсутність ранніх інвестицій у людський капітал мігрантів може збільшити витрати для країни-реципієнта в довгостроковій перспективі.

Якщо мігранти повертаються до своєї країни після успішної адаптації, економічний ефект для країни перебування може стати негативним, оскільки початкові витрати на інтеграцію не будуть компенсовані доходом від їхньої зайнятості. Сам процес інтеграції на ринку праці є складним і тривалим, особливо на початкових етапах. Факторами, що можуть перешкоджати працевлаштуванню, є мовний бар'єр, невідповідність кваліфікацій, складнощі з влаштуванням дітей до шкіл і дитячих закладів.

Більшість країн перебування українських мігрантів активно впроваджують заходи підтримки, включаючи допомогу у пошуку роботи,

тренінги та освіту для дорослих, а також мовні курси. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) прогнозує, що діаспора та статус тимчасового захисту сприятимуть збільшенню участі українських вимушених мігрантів у трудовому ринку країн ЄС, що може забезпечити зростання робочої сили на 0,5% до кінця 2022 року. Найбільше зростання очікується у Чехії (2,2%), Польщі (2,1%), а також в Угорщині, Латвії, Словаччині, Литві та Румунії (1–1,5%). Загалом, збільшення зайнятості в ЄС може скласти близько 0,4%. Середній мігрант 2022 року – жінка з вищою освітою та дітьми [6].

Міграція також впливає на структурний розподіл робочих місць, збільшуючи попит на сектор послуг, зокрема на неповний робочий день та обмежену кількість нічних змін. Перед війною рівень безробіття у основних країнах прийому (Польща, Німеччина, Чехія) був нижчим за середній показник ЄС (6,2%), що свідчить про структурний дефіцит робочої сили. Незважаючи на негативний вплив війни на економічну активність через зростання цін, дефіцит кадрів у багатьох професіях створює нові можливості для українських мігрантів.

За даними UNHCR, у вересні 2022 року менше третини опитаних мігрантів були працевлаштовані, хоча 63% з них працювали в Україні до початку вторгнення. У Німеччині менше ніж 10% із 350 тис. українців, що шукали роботу у червні 2022 року, її знайшли; за даними ifo – 22%. У Франції працевлаштовано близько 15%, а в Іспанії – 13% із 90 тис. українців працездатного віку. Водночас у Польщі понад половина із 1,2 млн мігрантів, які отримали номери соціального страхування, знайшли роботу [6].

Отже, незважаючи на початкові труднощі, викликані припливом українських мігрантів, середньо- та довгострокові економічні переваги для країн-реципієнтів переважають завдяки ефективній інтеграції мігрантів на ринок праці та в суспільство.

2.3 Значення міграційного капіталу для економічного розвитку країн

У сучасних умовах глобалізації міграційні процеси стали невід'ємною складовою соціально-економічного розвитку багатьох держав. Особливе значення в цьому контексті має міграційний капітал – сукупність фінансових, людських, соціальних та інтелектуальних ресурсів, що формуються внаслідок переміщення робочої сили між країнами. Для держав-донорів і держав-реципієнтів міграційний капітал має різні, але взаємопов'язані економічні наслідки, які визначають конкурентоспроможність, темпи розвитку та структурні зміни економіки.

Грошові перекази трудових мігрантів є одним із найпомітніших елементів міграційного капіталу. Вони забезпечують додаткові доходи домогосподарств, стимулюють внутрішній попит та сприяють стабілізації платіжного балансу. Водночас важливим є й нематеріальний аспект міграційного капіталу: набуті за кордоном знання, професійні навички, нові соціальні контакти та підприємницькі компетенції, які можуть позитивно впливати на інноваційний потенціал та розвиток малого й середнього бізнесу. У 2022 році лідерами за обсягом отриманих грошових переказів були Індія, Мексика, Китай, Філіппіни та Франція. Індія отримала понад 111 мільярдів доларів США, ставши першою країною, яка перевищила позначку в 100 мільярдів доларів.

Мексика знову посіла друге місце, випередивши Китай, який історично традиційно був другим після Індії. Країни G7, зокрема Франція та Німеччина, також залишалися в топ-10 одержувачів протягом останнього десятиліття (табл. 2.1). Водночас більшість таких надходжень не належать безпосередньо домогосподарствам, а пов'язані із заробітною платою прикордонних працівників, які проживають у Франції чи Німеччині, працюючи в Швейцарії [7].

Таблиця 2.1 – Топ країн-одержувачів грошових переказів мігрантів за 2010-2022 рр. [7]

2010		2015		2020		2022	
Індія	53,48	Індія	68,91	Індія	83,15	Індія	111,22
Китай	52,46	Китай	63,94	Китай	59,51	Мексика	61,10
Мексика	22,08	Філіппіни	29,80	Мексика	42,88	Китай	51,00
Філіппіни	21,56	Мексика	26,23	Філіппіни	34,88	Філіппіни	38,05
Франція	19,90	Франція	24,07	Єгипет	29,60	Франція	30,04
Нігерія	19,75	Нігерія	20,63	Франція	28,82	Пакистан	29,87
Німеччина	12,79	Пакистан	19,31	Пакистан	26,09	Єгипет	28,33
Єгипет	12,45	Єгипет	18,33	Бангладеш	21,75	Бангладеш	21,50
Бельгія	10,99	Німеччина	15,57	Німеччина	19,32	Нігерія	20,13
Бангладеш	10,85	Бангладеш	15,30	Нігерія	17,21	Німеччина	19,29

Країни з високим рівнем доходу майже завжди виступають основними джерелами міжнародних грошових переказів, що зумовлено концентрацією в них значної частки трудових мігрантів та високим рівнем оплати праці. Грошові перекази є важливим каналом транснаціонального перерозподілу доходів і суттєво впливають на соціально-економічний розвиток країн-реципієнтів, зокрема через зростання споживання, інвестиційної активності та зменшення рівня бідності.

Країни з високим рівнем доходу майже завжди виступають основними джерелами міжнародних грошових переказів. Протягом багатьох років Сполучені Штати Америки залишаються лідером за обсягом відправлених переказів, які у 2022 році склали 79,15 млрд доларів США. За ними йдуть Саудівська Аравія (39,35 млрд доларів США), Швейцарія (31,91 млрд доларів США) та Німеччина (25,60 млрд доларів США). Об'єднані Арабські Емірати також традиційно входять до топ-10 країн-відправників, проте їхні дані не були надані у звіті Світового банку за червень 2022 року. Окрім того, Китай, який класифікується Світовим банком як країна з доходом вище середнього, також відіграє значну роль як джерело міжнародних переказів: у 2022 році обсяг переказів з Китаю склав 18,26 млрд доларів США, що менше, ніж 23 млрд доларів США у 2021 році (табл. 2.2) [7].

Таблиця 2.2 – Топ країн-джерел грошових переказів мігрантів за 2010-2022 рр. [7]

2010		2015		2020		2022	
США	50,53	США	60,72	США	66,54	США	79,15
Саудівська Аравія	27,07	ОАЕ	40,70	ОАЕ	43,35	Саудівська Аравія	39,35
Росія	21,45	Саудівська Аравія	38,79	Саудівська Аравія	34,60	Швейцарія	31,91
Швейцарія	18,51	Швейцарія	26,03	Швейцарія	29,64	Німеччина	25,60
Німеччина	14,68	Росія	19,69	Німеччина	22,45	Китай	18,26
Італія	12,88	Німеччина	18,25	Китай	18,30	Кувейт	17,74
Франція	12,03	Кувейт	15,20	Кувейт	17,36	Люксембург	15,51
Кувейт	11,86	Франція	12,79	Росія	16,87	Нідерланди	15,41
Люксембург	10,66	Катар	12,19	Франція	14,78	Франція	14,44
ОАЕ	10,57	Люксембург	11,23	Нідерланди	14,31	Катар	12,29

Щодо залежності від міжнародних грошових переказів, у наукових джерелах немає єдиного визначення «надмірної залежності», проте її зазвичай вимірюють як співвідношення грошових переказів до валового внутрішнього продукту (ВВП). У 2022 році до п'ятірки країн із найвищою часткою переказів у ВВП входили Таджикистан (51%), Тонга (44%), Ліван (36%), Самоа (34%) та Киргизстан (31%). Значна залежність від грошових переказів може формувати культуру економічної залежності, знижуючи мотивацію до зайнятості та сповільнюючи економічне зростання. Крім того, така орієнтація робить економіку більш вразливою до різких змін у надходженнях переказів або коливань обмінного курсу [7].

Міграційний капітал відіграє ключову роль у соціально-економічному розвитку країн, об'єднуючи фінансові, людські, соціальні та інтелектуальні ресурси. У сучасних умовах він стає важливим чинником глобальної взаємодії та економічної інтеграції, створюючи як нові можливості, так і виклики для держав-донорів і держав-реципієнтів. Грошові перекази трудових мігрантів є найбільш помітною складовою міграційного капіталу: вони підвищують добробут домогосподарств, стимулюють внутрішній попит та сприяють стабільності національних фінансових систем. Водночас нематеріальні

складові – знання, професійні навички, транскордонні соціальні зв'язки та підприємницький досвід – набувають дедалі більшого значення для розвитку інноваційної економіки та малого й середнього бізнесу.

Аналіз статистичних даних за період 2010–2022 рр. показує, що основними одержувачами грошових переказів залишаються Індія, Китай, Мексика та Філіппіни, причому Індія утримує стабільне лідерство, першою перевищивши позначку у 100 млрд доларів США. Водночас високорозвинені країни, зокрема США, Саудівська Аравія, Швейцарія та Німеччина, забезпечують більшість глобальних відтоків капіталу, що відображає масштаби зайнятості іноземних працівників у цих державах. Такі тенденції підтверджують зростання ролі міграції у світовій економіці та формування стабільних фінансових потоків, які впливають на макроекономічні показники багатьох країн.

Окрему увагу слід приділити залежності окремих держав від переказів. Так, економіки Таджикистану, Тонги, Лівану, Самоа та Киргизстану характеризуються надзвичайно високою часткою грошових переказів у ВВП, що робить їх уразливими до зовнішніх шоків і формує ризики довгострокової соціально-економічної залежності. Надмірна орієнтація на міграційний капітал може стримувати розвиток власного виробничого потенціалу та знижувати стимул до підвищення рівня зайнятості всередині країни.

Водночас високорозвинені країни, зокрема Сполучені Штати Америки, Саудівська Аравія, Швейцарія та Німеччина, забезпечують переважну частину глобальних відтоків міграційного капіталу. Це обумовлено значними обсягами зайнятості іноземних працівників, а також високим рівнем доходів у цих державах. Сформовані фінансові потоки мають системний характер і суттєво впливають на макроекономічні показники як країн-донорів, так і країн-реципієнтів, підтверджуючи зростання ролі міжнародної трудової міграції у сучасній світовій економіці. Окремої уваги потребує проблема залежності окремих держав від грошових переказів трудових мігрантів.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

3.1. Сучасні виклики у регулюванні трудових міграційних процесів

Двозначність міграційної політики є типовою рисою сучасного розвитку міжнародної міграції і в значній мірі зумовлена всіма вищезгаданими факторами. Слід підкреслити, що щодо міжнародних мігрантів зазвичай застосовується більш суворі та жорстко регламентована політика, яка реалізується через систему спеціальних заходів, законодавчих актів та міжнародних угод (як двосторонніх, так і багатосторонніх). Вона спрямована на регулювання міграційних потоків і враховує економічні, демографічні, геополітичні та інші цілі [15, с. 86].

На сучасному етапі розвитку міграційної політики можна виділити три рівні: міжнародний, регіональний та національний (на рівні окремої держави). Двозначний характер політики чітко проявляється на всіх цих рівнях: на міжнародному — через конфлікт інтересів між міжнародними організаціями та національними інтересами окремих держав; на регіональному та міждержавному — як протиріччя між тенденціями лібералізації міграційних режимів у рамках інтеграційних об'єднань і посиленням обмежень щодо громадян третіх країн; на національному — як суперечність між демографічними та економічними інтересами з одного боку і політичними та соціальними аспектами безпеки — з іншого [1, с. 366].

Двозначність міжнародної міграційної політики, перш за все, полягає у тому, що інтереси міжнародного співтовариства або окремих міжнародних організацій часто не збігаються з інтересами конкретних держав. Внаслідок цього багато документів і резолюцій, ухвалених на міжнародних

конференціях, тривалий час залишаються не реалізованими через їх обмежену ратифікацію країнами-учасниками. На регіональному рівні двозначність політики проявляється у двох основних аспектах.

Перший аспект полягає в тому, що у сучасному світі, за умов активних процесів регіональної інтеграції, спостерігається лібералізація міграційної політики: у межах регіональних союзів формуються «прозорі кордони», забезпечується свобода переміщення населення та робочої сили громадян країн-учасниць через внутрішні державні кордони цих об'єднань.

Водночас у багатьох країнах світу запроваджуються все більш жорсткі заходи щодо іммігрантів з третіх країн, що зумовлено різними аспектами національної безпеки, включно з боротьбою з міжнародним тероризмом та захистом внутрішнього ринку праці [2, с. 36].

Другий аспект полягає в тому, що інтереси та завдання інтеграційних об'єднань можуть не збігатися або навіть суперечити інтересам окремих держав-членів. Наприклад, Великобританія з моменту вступу до ЄС у 1973 році дотримувалася обмежувальної позиції, що в подальшому відобразилося у відмові підписати Шенгенську угоду. У північноамериканській зоні вільної торгівлі (NAFTA: США, Канада, Мексика) свобода переміщення громадян, включно з працюючими мігрантами, між США та Канадою значно спрощена, тоді як можливості трудової міграції мексиканських громадян у ці країни залишаються обмеженими [4, с. 360].

Ще одним джерелом двозначності міграційної політики є непередбачувані наслідки її застосування. Незважаючи на те, що така політика спрямована на контроль результатів міграційних процесів, вона не завжди здатна регулювати внутрішні соціальні процеси, спричинені збільшенням присутності іноземного населення. Наприклад, приплив мігрантів до США з Латинської Америки, переважно з Мексики, призвів до зростання рівня злочинності: приблизно 60% ув'язнених у США становлять мексиканці.

У подальшому значна частина робочих місць та конкурентних позицій у бізнесі опиняється у руках іммігрантів. Які наслідки це може мати? З одного

боку, держава отримує додаткові податкові надходження від бізнесу, а підприємства забезпечені повною зайнятістю. З іншого боку, корінні мешканці у цих регіонах можуть бути змушені мігрувати або покладатися на соціальну допомогу через обмежені перспективи працевлаштування [5, с. 387].

Ці наслідки не завжди безпосередньо відображаються на державному бюджеті, через що може здатися, що імміграція не створює серйозних проблем. Проте у деяких країнах існують закони, які передбачають певні виплати або створення умов проживання для громадян певних держав, що безумовно впливає на фінансові витрати держави.

Основною проблемою міграції є її причини, які можуть бути різними та поділяються на «притягальні» та «відштовхувальні». Притягальні причини часто мають суб'єктивний характер: це прагнення покращити економічний стан, знайти нові перспективи за кордоном або ж бажання жити поблизу певних місць чи об'єктів. Однак не всі маси мігрантів мають однакові можливості чи перспективи у новій країні.

Серед основних причин міграції виділяють [13, с. 89]:

1. Низький рівень економічного розвитку у країні походження, що стимулює бажання підвищити якість життя в інших регіонах.
2. Природні фактори: катастрофи, стихійні лиха, несприятливі погодні умови.
3. Військові конфлікти, які є найпоширенішою причиною сучасної міграції. Локальні війни призводять до масового переміщення людей, через що сусідні держави часто опиняються під великим навантаженням у вигляді біженців, що створює серйозні соціальні та економічні труднощі.

Це призводить до різкого зниження стабільності в державі через зростання кількості збройних нападів та підвищений ризик військового перевороту. Як підтвердження можна навести заяву голови комісії ООН з розслідування можливих порушень прав людини в Сирії: «Поточна криза біженців, що триває

вже роками в Туреччині, Лівані, Йорданії та Іраку, значною мірою спричинена сирійським конфліктом».

Отже, можна виділити три ключові проблеми міграції:

1. двозначність міграційної політики держав, яка не завжди позитивно впливає на міграційні процеси;
2. непередбачувані наслідки міграції;
3. причини міграції, зокрема військові конфлікти, що стимулюють примусову міграцію.

Серед основних причин міжнародної трудової та вимушеної міграції традиційно виділяють низку взаємопов'язаних економічних, природних і політичних чинників [13, с. 89]. Передусім до них належить низький рівень економічного розвитку країни походження, що проявляється у високому безробітті, низьких доходах населення та обмежених можливостях для професійної самореалізації, що стимулює прагнення мігрантів підвищити якість життя в інших державах або регіонах. Важливу роль відіграють також природні фактори, зокрема стихійні лиха, екологічні катастрофи та несприятливі кліматичні умови, які погіршують умови проживання та ведення господарської діяльності.

Найбільш поширеною причиною сучасної міграції залишаються військові конфлікти. Локальні та регіональні війни призводять до масового переміщення населення, формуючи потужні потоки біженців, які спрямовуються до сусідніх країн. У результаті держави-реципієнти стикаються зі значним соціальним та економічним навантаженням, що проявляється у зростанні витрат на соціальну підтримку, житлове забезпечення, охорону здоров'я та інтеграцію мігрантів у ринок праці. Крім того, масштабні міграційні хвилі можуть призводити до зниження внутрішньої стабільності, зростання рівня злочинності, посилення соціальної напруженості та підвищення ризиків політичної дестабілізації.

Показовим підтвердженням впливу військових конфліктів на міграційні процеси є заява голови комісії ООН з розслідування можливих порушень прав

людини в Сирії, згідно з якою багаторічна криза біженців у Туреччині, Лівані, Йорданії та Іраку значною мірою зумовлена сирійським конфліктом.

3.2. Шляхи удосконалення державного регулювання міграційних процесів

Для ефективного регулювання міжнародної міграції необхідний комплексний підхід, що дозволяє враховувати всі її аспекти — від гуманітарної складової до розвитку та забезпечення прав людини протягом усього циклу міграційного процесу.

Ефективна міжнародна співпраця у сфері міграційного регулювання передбачає визнання переваг, які належним чином організована міграція може приносити всім країнам.

Позитивний потенціал міграції повністю реалізується тоді, коли країни походження, транзиту та призначення (часто виконуючи одночасно всі ці ролі) застосовують комплексний підхід і спільно працюють над максимізацією переваг міграційних процесів та мінімізацією їх негативних наслідків [16, с. 256].

Існує багато прикладів угод і кращих практик на регіональному та міжрегіональному рівнях. Багато з них, разом із рекомендаціями міждержавних консультаційних механізмів з питань міграції та їх регіональних партнерів, можуть бути адаптовані для застосування різними країнами.

Загалом можна виділити такі міжрегіональні пріоритети щодо регулювання міграції [13, с. 87]:

1. Забезпечення прав людини всіх мігрантів, незалежно від їхнього міграційного статусу, з особливим акцентом на осіб, які перебувають у вразливому становищі. Цей пріоритет передбачає дотримання міжнародних норм і стандартів, зокрема міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права, правил, що регулюють

права працівників-мігрантів, боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю, а також норми морського права та права судноплавства, які є невід'ємною частиною системи управління міграцією.

Іншими словами, країни повинні виконувати свої зобов'язання відповідно до існуючих міжнародних норм, принципів і стандартів, забезпечуючи захист прав і основних свобод усіх мігрантів. Особлива увага приділяється мігрантам у вразливому становищі, до яких належать, зокрема, неповнолітні, особливо ті, що подорожують без супроводу, жінки, які перебувають під загрозою експлуатації, та жертви торгівлі людьми.

Для цих категорій мігрантів важливо забезпечити захист від подальших негативних наслідків та надання своєчасної допомоги, зокрема задоволення їхніх специфічних потреб. Особливо це актуально у випадках підвищеної вразливості, пов'язаної з бідністю, конфліктами або тривалими кризами.

2. Сприяння соціальній інтеграції та включеності, зокрема через доступ до соціальних послуг. Дискусії підкреслили важливість інтеграції мігрантів у суспільство країн прийому, забезпечення рівного доступу до охорони здоров'я, освіти, правосуддя, соціального забезпечення та умов праці.

Соціальна включеність є ключовим фактором інтеграції та зміцнення соціальної згуртованості. Забезпечення мігрантам рівного доступу до соціальних послуг, незалежно від їхнього імміграційного статусу, приносить користь не лише самим мігрантам, але й громадам у країнах прийому та країнах походження, сприяючи ефективному використанню потенціалу міграції для розвитку [22, с. 42].

З цієї точки зору, така практика також формує позитивний імідж мігрантів. Деякі експерти підкреслюють, що захист прав людини мігрантів і сприяння їх соціальній інтеграції має поширюватися й на родини мігрантів.

3. Боротьба з расизмом, дискримінацією та ксенофобією та формування позитивного образу мігрантів. Цей пріоритет тісно пов'язаний із попередніми двома. Расизм, дискримінація та ксенофобія визнаються

серйозними проблемами сучасного суспільства. Існує широкий консенсус щодо того, що міграція може мати позитивний вплив як на самих мігрантів та їхні родини, так і на громади в країнах походження та прийому.

Важливим є обґрунтування цього твердження на прикладі внеску мігрантів у розвиток держав та місцевих спільнот, що сприяє формуванню позитивного ставлення до міграції та протидії ксенофобії, дискримінації й нетерпимості. Засоби масової інформації та соціальні мережі відіграють провідну роль у формуванні позитивного іміджу мігрантів, підвищенні обізнаності про переваги міграції та підтримці соціальної згуртованості [9, с. 39].

4. Сприяння законній міграції та протидія незаконній, що включає заохочення схем циркуляційної трудової міграції, визнання кваліфікацій та професійних навичок, а також об'єднання сімей. Важливо досягти загальної згоди щодо того, що законна та незаконна міграція є двома сторонами одного процесу, які слід розглядати комплексно.

Необхідно сприяти безпечній, організованій та законній міграції шляхом продуманої міграційної політики для різних типів міграційних потоків. До відповідних заходів відносяться програми тимчасової та циркуляційної трудової міграції, визнання кваліфікацій на всіх рівнях професійних навичок, об'єднання сімей та освітні можливості.

Важливо забезпечувати прозорість політичних заходів, процедур і каналів для легальної міграції, включаючи процеси працевлаштування. Гідні умови праці мають стати ключовим принципом регулювання трудової міграції, що передбачає застосування мінімальних стандартів праці для всіх мігрантів, незалежно від їхнього статусу. Це особливо важливо, оскільки багато мігрантів працюють на неформальному ринку праці, що робить їх більш уразливими до експлуатації.

У цьому контексті розширення та зміцнення легальних каналів міграції розглядається як ефективний спосіб зменшення ризиків, пов'язаних із

незаконною міграцією, та підвищення захисту прав людини мігрантів [14, с. 354]. Особливу увагу слід приділяти дітям і жінкам.

5. Покращення збору та аналізу даних про міграцію та сприяння обміну ними між країнами. По-перше, отримання достовірних і комплексних даних про міграцію визначається як один із пріоритетних напрямів. По-друге, механізми міждержавних консультацій та регіональні партнерства можуть значно підвищити надійність даних і спростити їх обмін.

На сьогодні існує нестача достовірних даних щодо багатьох аспектів міграції, зокрема незаконної міграції, а також статистики, розподіленої за статтю та віком. Тому є потреба в активніших зусиллях зі збору порівнюваних і надійних даних на місцевому, національному та регіональному рівнях, у створенні потенціалу для їх аналізу, стандартизації методів збору та обробки інформації та розширенні можливостей у цьому напрямку.

Крім того, міжнародне співробітництво у сфері регулювання міграції потребує запровадження єдиних формулювань та визначень, що стосуються міграційних процесів. Для стандартизації збору та використання даних надзвичайно важливо уточнити пов'язані з міграцією поняття та термінологію [23, с. 74-75].

Систематичний обмін інформацією та надійними даними сприяє формуванню позитивного ставлення до мігрантів, надає точне уявлення про міграційні процеси та допомагає подолати помилкові або спотворені погляди на міграцію. Механізми міждержавних консультацій з питань міграції та їх регіональні партнери вже відіграють важливу роль у зборі та аналізі даних. Для усунення наявних прогалин необхідне активніше партнерство з неурядовими організаціями, зокрема академічними групами та громадськими структурами.

Після аналізу розвитку міжнародного ринку праці можна виділити такі ключові моменти:

1. Подвійність міжнародної міграційної політики полягає в тому, що інтереси міжнародного співтовариства або окремих міжнародних організацій часто суперечать національним інтересам держав. На регіональному рівні двозначний характер міграційної політики проявляється у двох аспектах.

Перший аспект полягає в тому, що в умовах активної регіональної інтеграції відбувається лібералізація міграційної політики: формуються «прозорі кордони» всередині регіональних союзів, забезпечується свобода пересування населення та робочої сили громадян країн-учасниць через внутрішні державні кордони цих об'єднань.

З іншого боку, у багатьох країнах світу спостерігається посилення жорсткості заходів щодо іммігрантів з третіх країн, що пояснюється різними аспектами національної безпеки, зокрема боротьбою з міжнародним тероризмом та захистом національного ринку праці.

Другий аспект полягає в тому, що інтереси та завдання інтеграційного об'єднання загалом можуть не збігатися або навіть суперечити інтересам окремих країн-членів. Наприклад, позиція Великобританії від моменту її вступу до ЄС у 1973 році була досить обмежувальною, що згодом відобразилося у відмові підписати Шенгенську угоду.

Для ефективного регулювання міжнародної міграції необхідний комплексний підхід, який дозволяє розглядати міграційні процеси у всіх їхніх аспектах — гуманітарному, економічному та у контексті прав людини протягом усього циклу міграції. Ефективна міжнародна співпраця у сфері міграційного регулювання передбачає визнання переваг, які належним чином керована міграція приносить усім країнам.

Позитивний потенціал міграції реалізується повною мірою тоді, коли всі держави — незалежно від того, чи є вони країнами походження, транзиту чи призначення (більшість з яких все частіше виступає одночасно у всіх цих ролях) — застосовують комплексний підхід та спільно діють задля максимізації переваг міграції й мінімізації її негативних наслідків.

3.3. Вплив розвитку зеленої економіки на трудову міграцію

Зелена економіка — це концепція економічного розвитку, що поєднує принципи сталості та екологічної відповідальності. Вона спрямована на мінімізацію негативного впливу на довкілля та забезпечення довготривалого збалансованого розвитку. Основний принцип зеленої економіки полягає в оптимальному використанні природних ресурсів [11, с. 535], що включає раціональне споживання води, земель, лісових ресурсів та зменшення обсягу відходів.

Зелена економіка стимулює впровадження технологій, які знижують викиди парникових газів та зменшують залежність від викопного палива. Вона передбачає збереження природних екосистем і біорізноманіття як ключового елементу сталого розвитку [43, с. 535]. Крім того, зелена економіка сприяє справедливому розподілу ресурсів та можливостей, забезпечуючи, щоб економічне зростання позитивно впливало на якість життя всіх верств населення. Для досягнення довготривалої стійкості зелена економіка інтегрує економічні, екологічні та соціальні цілі, поєднуючи людські потреби із збереженням природного середовища.

Трудова міграція впливає на розвиток зеленої економіки через кілька ключових механізмів. По-перше, мігранти часто сприяють поширенню та впровадженню екологічно чистих технологій і практик завдяки передачі знань і навичок, отриманих у країнах прийому, у країни походження [43, с. 536]. Таким чином, міграція стимулює дифузю зелених технологій, особливо в розвинених країнах, де інноваційні підходи до екологічної сталості вже активно застосовуються.

По-друге, мігранти активно беруть участь у зеленому підприємстві, започатковуючи стартапи та бізнеси, орієнтовані на сталий розвиток. Це може включати компанії, що працюють у сфері відновлюваних джерел енергії,

ефективного використання ресурсів, управління відходами та екологічного будівництва. Таким чином, міграція сприяє економічному розвитку, який враховує екологічні аспекти та вимоги сталості.

Крім того, мігранти можуть впливати на політику та громадську свідомість як у країнах прийому, так і у країнах походження. Завдяки своєму досвіду та знанням вони сприяють змінам у соціальних нормах та підвищенню обізнаності щодо екологічних проблем [43, с. 537]. Це, у свою чергу, може стимулювати формування громадської підтримки політик, спрямованих на екологічну сталість, та збільшення попиту на екологічно чисті товари та послуги.

Фінансові перекази мігрантів також можуть опосередковано впливати на зелену економіку. Ці кошти можуть використовуватися для інвестування у сталий розвиток, наприклад, для встановлення сонячних панелей або впровадження енергоефективних технологій у країнах походження.

Водночас ефективність впливу трудової міграції на розвиток зеленої економіки значною мірою залежить від низки факторів, серед яких міграційна політика, рівень економічного розвитку країн та міжнародні угоди [43, с. 539]. Таким чином, щоб трудова міграція дійсно слугувала інструментом стимулювання зеленої економіки, потрібен комплексний підхід, який враховує як соціально-економічні, так і екологічні аспекти.

Мігранти впливають на розвиток зеленої економіки через кілька основних каналів, зокрема: передачу знань, впровадження сталого бізнесу та розвиток екологічної свідомості.

Передача знань та інновацій. Мігранти, які працюють у країнах із розвиненою зеленою економікою, набувають цінного досвіду у сферах відновлюваної енергетики, ефективного використання ресурсів та сталого виробництва. Повертаючись до своїх країн або через мережі транснаціональних спільнот, вони можуть передавати ці знання, сприяючи впровадженню екологічних інновацій [43, с. 540].

Вплив на екологічні стандарти

Мігранти, які інтегрувалися у суспільства з високим рівнем екологічної свідомості, можуть впливати на екологічні стандарти у своїх країнах походження. Це проявляється у змінах споживчих звичок, підтримці екологічно чистих продуктів та технологій, а також у активності у сфері охорони довкілля.

Розвиток зеленого підприємництва
Мігранти часто стають підприємцями, впроваджуючи інновації у різні галузі, зокрема у сфері екологічно сталих технологій. Використовуючи свої знання та навички, вони створюють стартапи, орієнтовані на зелену економіку, наприклад у сферах переробки відходів, відновлюваної енергетики або екологічного будівництва [43, с. 540].

Сприяння міжнародній торгівлі зеленими товарами
Мігранти можуть стимулювати розвиток міжнародної торгівлі зеленими товарами та послугами. Вони часто виступають посередниками у встановленні ділових зв'язків між країнами походження та країнами працевлаштування, що сприяє поширенню сталих технологій і практик.

Виклики

Разом із тим існують певні виклики. Зокрема, інтеграція мігрантів може ускладнюватися через культурні та мовні бар'єри, що перешкоджає ефективній передачі знань та досвіду. Крім того, мігранти, які працюють у некваліфікованих секторах, можуть не мати доступу до зелених технологій і практик [43, с. 540].

Загалом, трудова міграція має значний потенціал для розвитку зеленої економіки, проте для його реалізації потрібні цілеспрямовані політики та програми, спрямовані на максимізацію позитивного впливу мігрантів на екологічну сталість. Аналіз успішних проектів, де мігранти відіграли ключову роль у розвитку зеленої економіки, підтверджує важливість міжнародної трудової міграції для стимулювання екологічно сталого розвитку.

Ось кілька прикладів таких проектів [43, с. 541]:

Розвиток відновлюваної енергетики

У багатьох країнах мігранти інвестують у проекти відновлюваної енергії, зокрема сонячні електростанції та вітрові ферми. Наприклад, у деяких африканських державах мігранти з Європи та США фінансували встановлення сонячних панелей, що сприяло зменшенню використання викопного палива та забезпеченню доступу до чистої енергії.

Екологічні стартапи

Мігранти часто застосовують набуті у країнах прийому знання та досвід для створення екостартапів у своїх рідних країнах. Такі стартапи можуть охоплювати інноваційні рішення у сфері управління відходами, розробку екологічно чистих матеріалів або заходи з підвищення енергоефективності.

Освітні та соціальні ініціативи

Мігранти також ініціюють проекти, спрямовані на підвищення обізнаності та освіти у сфері екології. Це включає розробку освітніх програм для шкіл, підготовку фахівців у галузі сталого розвитку та проведення інформаційних кампаній із захисту навколишнього середовища.

Інвестиції у зелену інфраструктуру

У деяких випадках мігранти вкладають кошти у великі інфраструктурні проекти для підвищення екологічної стійкості. До таких проєктів належать розвиток міських зелених зон, систем очищення води та ефективних транспортних мереж, що зменшують забруднення повітря.

Реалізація політик та програм, які стимулюють участь мігрантів у зеленому розвитку, є ключовою для підтримки сталого екологічного прогресу. Ці ініціативи спрямовані на інтеграцію мігрантів у процеси сталого розвитку та використання їх потенціалу, навичок і знань для сприяння екологічно відповідальному розвитку.

Програми професійного навчання та розвитку навичок

Багато країн реалізують спеціальні програми для навчання мігрантів екологічно сталим технологіям і практикам. Це може включати підготовку у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективного будівництва, сталого управління водними ресурсами та інших напрямках. Такі програми не лише

підвищують професійну кваліфікацію мігрантів, а й сприяють їх інтеграції в місцеві економіки.

2. Фінансова підтримка та кредитування екологічних проєктів

Уряди та міжнародні організації впроваджують фінансові механізми, спрямовані на підтримку мігрантських екологічних ініціатив і стартапів. Це включає надання мікрокредитів, грантів та інвестицій для стимулювання розвитку зелених проєктів, ініційованих мігрантами.

3. Політики інтеграції та соціального включення

Політики, що забезпечують соціальне включення мігрантів, відіграють ключову роль у їхньому залученні до зеленого розвитку. Надання рівного доступу до освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг є необхідною умовою для повноцінної участі мігрантів у процесах сталого розвитку.

4. Міжнародне співробітництво та партнерства

Співпраця між країнами у сфері міграції та сталого розвитку сприяє обміну досвідом, технологіями та ресурсами. Багатосторонні проєкти та ініціативи створюють платформу для взаємодії мігрантів, урядів і приватного сектору задля розвитку зеленої економіки.

5. Сприяння впровадженню зелених інновацій

Залучення мігрантів до наукових досліджень та інноваційних проєктів дозволяє урядам використовувати їхній потенціал для створення нових екологічно сталих технологій.

Ці політики та програми є важливими для стимулювання участі мігрантів у зеленому розвитку, одночасно сприяючи економічному зростанню, соціальній інтеграції та екологічній сталій.

Міжнародний досвід

Практика залучення мігрантів до розвитку зеленої економіки різниться залежно від регіональних умов, рівня економічного розвитку та політичної волі. Порівняльний аналіз програм різних країн дозволяє виділити ефективні підходи та ключові тенденції у цій сфері.

Німеччина: "Energiewende"

Німеччина є лідером у сфері відновлюваної енергетики та сталого розвитку. Програма *Energiewende* передбачає значні інвестиції у відновлювані джерела енергії та підвищення енергоефективності. Уряд підтримує мігрантів через навчальні програми та гранти для стартапів у зеленій сфері. Особливість німецького підходу полягає у здатності інтегрувати мігрантів у високотехнологічні проекти, що сприяє інноваціям і технологічному розвитку.

Канада: підтримка зелених ініціатив у сфері імміграції
Канада реалізує інтегровану політику імміграції та екологічної сталості, надаючи мігрантам доступ до ресурсів для участі у зелених ініціативах. Програми спрямовані на підтримку мігрантів у створенні стартапів, особливо у сферах відновлюваної енергетики та сталого розвитку. Канадська модель вирізняється високим рівнем соціальної інтеграції та ефективною взаємодією мігрантів із місцевими структурами.

Швеція: інвестиції в зелену інфраструктуру
Швеція активно інвестує у зелену інфраструктуру та підтримує мігрантів у реалізації екологічних проєктів. Урядові програми пропонують фінансову підтримку та консультативні послуги для мігрантів, зацікавлених у зелених інноваціях. Шведський підхід відзначається високим рівнем організації та ефективним використанням державних коштів у зеленому секторі.

Порівняльний аналіз

Аналізуючи ці країни, можна виділити кілька ключових аспектів:

- Інтеграція мігрантів: Німеччина та Канада активно залучають мігрантів до високотехнологічних проєктів і зеленого підприємництва, надаючи їм можливості для професійного розвитку.
- Фінансова підтримка та ресурси: усі три країни забезпечують фінансову підтримку та доступ до ресурсів для реалізації зелених проєктів, проте рівень та форми такої підтримки різняться.

Соціальна інтеграція та взаємодія:

Канада вирізняється високим рівнем соціальної інтеграції, що сприяє активній участі мігрантів у зеленому розвитку. Аналіз показує, що, незважаючи на різницю підходів та рівня розвитку програм у різних країнах, ключовим є забезпечення інтеграції мігрантів та надання їм необхідних ресурсів для сприяння зеленій економіці.

Вплив трудової міграції на розвиток зеленої економіки є багатограним і має значні наслідки. Мігранти, пересуваючись між країнами, не лише сприяють економічному зростанню, а й поширюють знання та інноваційні практики, важливі для сталого розвитку. Завдяки міжкультурному обміну та набутому досвіду вони стають ключовими посередниками у передачі зелених технологій, знань з енергоефективності та раціонального використання ресурсів. Мігранти також активно залучені у розвиток зелених стартапів та підприємств, що стимулює інновації в екологічній сфері.

Водночас вплив міграції на зелену економіку не є однозначним і залежить від багатьох чинників: політики інтеграції, доступу до освіти та ресурсів, а також культурного та економічного контексту країн походження і прийому. Забезпечення мігрантам рівних можливостей для участі у зеленому розвитку та підтримка їхніх ініціатив є критично важливими для посилення їх позитивного впливу на стале економічне зростання.

Таким чином, трудова міграція може сприяти підвищенню глобальної екологічної свідомості та реалізації зелених ініціатив, проте для цього потрібна координація дій міжнародних і національних органів, спрямована на максимізацію позитивного впливу міграційних процесів на сталий розвиток.

ВИСНОВКИ

У цій магістерській роботі проведено аналіз важливого явища сучасного світу — трудової міграції, яка є невід’ємною складовою глобалізації та суттєво впливає на розвиток країн. Глобалізація стимулює переміщення робітників через різницю в рівні життя та економічних можливостях між країнами. Цей процес значною мірою визначається розвитком міжнародних ринків праці та потребами компаній у кваліфікованій робочій силі.

Трудова міграція має наслідки як для країн походження, так і для країн прийому. Країни, з яких виїжджають робітники, ризикують втратити людський капітал та ресурси, тоді як країни-приймачі отримують можливість зміцнити свою робочу силу, але стикаються з викликами щодо інтеграції мігрантів.

Важливим чинником для досягнення позитивних результатів у сфері трудової міграції є ефективна інтеграція мігрантів на ринку праці. Підтримка з боку держави та суспільства, а також доступ до освіти та професійного навчання є ключовими для успішної інтеграції. Розуміння дуалізму міжнародної трудової міграції допомагає розробляти ефективні стратегії управління міграційними процесами та забезпечувати справедливі умови для всіх зацікавлених сторін.

Різні стратегії відбору мігрантів, зокрема бальні системи та механізми регулювання через роботодавців, дозволяють країнам забезпечувати необхідну робочу силу та підтримувати стабільність ринку праці. Водночас важливо, щоб такі стратегії враховували конкретні потреби та пріоритети кожної держави.

Кожна країна застосовує власні підходи до міграційної політики, намагаючись залучати фахівців, які найкраще відповідають її економічним та соціальним потребам. Міграція висококваліфікованих спеціалістів набуває

особливої актуальності у сучасних умовах, і держави створюють ефективні системи відбору та адаптації цільових категорій мігрантів.

Процес відбору та імміграції іноземців у різних країнах характеризується високою різноманітністю та складністю. Критерії відбору зазвичай включають рівень освіти та наявність трудового контракту, проте вони можуть змінюватися залежно від актуальної економічної ситуації та політичних рішень. Крім того, діють різні програми та вимоги для окремих категорій мігрантів, таких як сімейні об'єднання чи біженці.

Кваліфіковані мігранти можуть стимулювати економічне зростання та підвищення заробітної плати в країнах прийому, тоді як низькокваліфіковані працівники часто стикаються з труднощами та не вигідними умовами праці. Рівень безробіття серед мігрантів варіюється залежно від країни та рівня їхньої кваліфікації.

Міжнародні грошові перекази відіграють важливу роль у фінансовому внеску мігрантів у країни походження, сприяючи зростанню національного доходу та покращенню рівня життя. При цьому слід враховувати вплив мігрантів на ринок праці, соціальну інтеграцію та рівень безробіття, особливо серед молодих та вразливих категорій.

Трудова міграція в Україні є надзвичайно актуальною темою та важливим фактором для економічного розвитку країни. За даними Міжнародної організації з міграції, українські громадяни активно виїжджають за кордон у пошуках роботи, і цей потік продовжує зростати. Україна посідає значуще місце у світовому рейтингу країн, що отримують валютні перекази від своїх трудових мігрантів, що підкреслює важливий економічний внесок міграції.

Водночас велика частина українських трудових мігрантів працює нелегально та в низькокваліфікованих сферах, що робить їх уразливими та позбавляє правового захисту. Розв'язання цієї проблеми потребує розвитку механізмів легального працевлаштування та підтримки мігрантів у країнах перебування.

Крім того, міграцію важливо розглядати у контексті внутрішньої політики та демографічної ситуації України. Вона впливає на структуру населення та економіку країни, що вимагає комплексних стратегій управління міграційними процесами.

Для подолання негативних наслідків трудової міграції в Україні необхідно розробити та впровадити комплексну соціально-економічну стратегію, яка б захищала внутрішній ринок праці та сприяла ефективній інтеграції мігрантів. Водночас міграцію слід розглядати як ресурс для розвитку країни, використовуючи потенціал українців за кордоном у вигляді інвестицій, знань та навичок для зміцнення національної економіки.

Регулювання міжнародної міграції є важливим для економіки, демографії та безпеки, проте двозначність політики може призводити до непередбачуваних наслідків. На різних рівнях — міжнародному, регіональному та національному — існують протилежні тенденції, такі як лібералізація та обмеження міграційних режимів, що відображає різні інтереси та пріоритети окремих держав.

Міграційна політика потребує комплексного підходу, який охоплює всі аспекти цього явища, враховує гуманітарну складову, розвиток та права людини. Для ефективної міжнародної співпраці необхідно визнавати переваги належно керованої міграції для всіх учасників процесу — країн походження, транзиту та призначення.

Крім того, міжнародна співпраця у сфері міграції має включати заходи щодо захисту прав мігрантів, сприяння їх соціальній інтеграції, боротьбу з расизмом, дискримінацією та ксенофобією, а також підтримку законних форм міграції.

Отже, незважаючи на двозначність міграційної політики, важливо продовжувати розробку та реалізацію стратегій управління міграційними потоками, щоб максимізувати переваги міграції та мінімізувати її негативні наслідки. Ключовими елементами цього процесу є підтримка прав і можливостей мігрантів, формалізація ринків праці, етичні практики найму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Arango J. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *International Migration Review*. 2000. Vol. 34(1). P. 3–34.
2. Banulescu-Bogdan N. *The Role of Civil Society in EU Migration Policy*. Washington DC, 2011.
3. Borjas G. J. *Labor Economics of Immigration*. Cambridge : Harvard University Press, 2014. 400 p.
4. Carling J. *Thirty-Six Migration Nexuses and Counting*. 2017.
5. Castles S., Miller M. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. 6th ed. London : Palgrave Macmillan, 2019. 370 p.
6. Collyer M., Düvell F., de Haas H. *Critical Approaches to Transit Migration*. *Population, Space and Place*. 2012. Vol. 18(4). P. 407–414.
7. de Haas H. *Migration and Development: A Theoretical Perspective*. *International Migration Review*. 2010. Vol. 44(1). P. 227–264.
8. de Haas H. *The Myth of Invasion*. *Third World Quarterly*. 2008. Vol. 29(7). P. 1305–1322.
9. European Commission. *Labour Market and Wage Developments in Europe 2022*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022.
10. International Labour Organization. *Global Estimates on International Migrant Workers*. Geneva : ILO, 2021.
11. International Labour Organization. *Impact of COVID-19 on Migrant Workers*. Geneva : ILO, 2020.
12. International Organization for Migration. *World Migration Report 2022*. Geneva : IOM, 2022.
13. Mackenzie C., Rogers W., Dodds S. *Vulnerability: New Essays in Ethics and Feminist Philosophy*. Oxford : Oxford University Press, 2014. 312 p.

14. Mallee H., Pieke F. Internal and International Migration: Chinese Perspectives. New York : Routledge, 2013.
15. Mantouvalou V. The Legal Construction of Structures of Exploitation. In: Collins H., Lester G., Mantouvalou V. (eds). Philosophical Foundations of Labour Law. Oxford : Oxford University Press, 2018. DOI:10.1093/oso/9780198825272.001.0001.
16. Marchetti S., Palumbo L. Vulnerability in the Asylum and Protection System in Italy. VULNER Research Report. 2021. DOI:10.5281/zenodo.5518933.
17. Marks S. Exploitation as an International Legal Concept. In: Contemporary Perspectives on Justice. Munich : Rainer Hampp Verlag, 2008. P. 137–150.
18. Marat E. Labour Migration in Central Asia. Washington DC, 2009.
19. Molinero Gerbeau Y. Privatization of Temporary Migration Programs in Spain. Anuario CIDOB de la Inmigración. 2018. P. 284–306.
20. Natale F. et al. Migration in EU Rural Areas. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019.
21. OECD. International Migration Outlook 2023. Paris : OECD Publishing, 2023.
22. OECD. Recruiting Immigrant Workers: Sweden. Paris : OECD Publishing, 2011.
23. Oestergaard-Nielsen E. Transnational Politics. London : Routledge, 2003.
24. Palumbo L. Trafficking and Labour Exploitation in Agriculture. Milan : Mimesis Edizioni, 2019. P. 261–272.
25. Palumbo L., Corrado A. Covid-19, Agri-Food Systems and Migrant Labour. Brussels : Open Society Foundations, 2020.
26. Palumbo L., Corrado A. Are Agri-Food Workers Only Exploited in Southern Europe? Brussels : Open Society Foundations, 2020.
27. Palumbo L., Sciarba A. Vulnerability to Exploitation of Migrant Women Workers in Agriculture. European Parliament Study, 2018.

28. Papadopoulos D., Stephenson N., Tsianos V. *Escape Routes*. London : Pluto Press, 2008.
29. Piore M. J. *Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies*. Cambridge : Cambridge University Press, 1979.
30. Schneider J., Götte M. Precarious Migrant Labour in the German Agri-Food Sector. *European Journal of Migration and Law*. 2022. Vol. 24(2). P. 265–286.
31. Scholten P., Entzinger H., Penninx R. *Integration of Immigrants in Europe*. Springer, 2015.
32. Shaw A. *Kinship and Continuity*. New York : Routledge, 2000.
33. Siegman K. A., Quaedvlieg J., Williams T. Migrant Labour in Dutch Agriculture. *European Journal of Migration and Law*. 2022. Vol. 24(2). P. 217–240.
34. Sigona N. *The Politics of Naming the Refugee Crisis*. *Ethnic and Racial Studies*. 2017.
35. Singleton A. *Speaking Truth to Power*. Springer, 2015.
36. Skrivankova K *Between Decent Work and Forced Labour*. York : Joseph Rowntree Foundation, 2010.
37. Stoyanova V. *Human Trafficking and Slavery Reconsidered*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017.
38. Taylor J. E. Migration and Development. *Population and Development Review*. 1999. Vol. 25(2). P. 63–81.
39. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. *International Migration 2022*. New York : United Nations, 2022.
40. UNODC. *Global Report on Trafficking in Persons 2020*. New York : United Nations, 2020.
41. Verschueren H. The Role of EU Social Security Coordination in Protecting Migrant Workers. *European Journal of Social Security*. 2020. Vol. 22(4). P. 390–402.
42. World Bank. *Migration and Development Brief 38*. Washington, DC : World Bank, 2023.

43. Державна служба статистики України. Зовнішня трудова міграція населення України. Київ, 2021.

44. Національний банк України. Грошові перекази мігрантів в економіку України. Київ, 2022.

45. Ministry of Economy of Ukraine. Labour Migration and Employment Policy. Kyiv, 2022.

ДОДАТКИ

Документ прийнятий

Звіт подібності

Метадані

Назва організації	Назва організації
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU	підрозділ кафедра міжнародної економіки

Заголовок

Соціально-економічні ефекти міжнародної трудової міграції

Автор

Повальчук А.Р.

Науковий керівник / Експерт

доц. Ольшевська І.П.

Кількість слів
11575

Кількість символів
90479

Дата звіту
12/16/2025

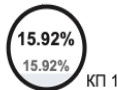
Дата редагування

Кількість знайдених подібностей
332882185

Искать в документах и назва

Обсяг знайдених подібностей

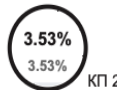
Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

11575

Кількість слів

КЦ

90479

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Ⓡ	1
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	␣	0
Парафрази (SmartMarks)	a	140

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз		Копія тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Міжнародна трудова міграція як механізм розвитку світової економіки 5/13/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародних фінансів)	96 0.83 %
2	Міжнародна трудова міграція як механізм розвитку світової економіки 5/13/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародних фінансів)	58 0.50 %

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
УКРАЇНИ»**

**КИЇВ
КНЕУ-2025**

Роль фінансової репутації та банківської таємниці у формуванні конкурентних переваг Швейцарії	
Ярошенко І.І.	259
Реалізація європейських інвестиційних проєктів в Україні	
Іценко О.А.	261
Стійкість і конкурентоспроможність бізнесу України в умовах економічної турбулентності та євроінтеграційних змін	
Коновал Є.А.	265
Стратегії адаптації зарубіжних високотехнологічних компаній до умов воєнного часу в Україні	
Рovalchuk A. R.	268
Remittances As A Driver Of Entrepreneurship In Countries Of Origin	
Фоменко Б. Є.	269
Роль ЄС в умовах економічних та геополітичних викликів	
Пастушок Л.В.	271
Особливості формування стратегії сталого зростання України в умовах впливу європейського зеленого курсу	
Волянська Катерина	274
Сучасний стан та тенденції розвитку світового фінансового ринку	
Жилін М.Я.	276
Стратегія розвитку міжнародної компанії	
Бабійчук З.С	279
Промислова політика в епоху індустрії 4.0	
Моторний О. О.	281
Ключові аспекти стратегії міжнародного розвитку української компанії	

10. Cisco. Ukraine Digital Resilience Report / Cisco Systems, Inc. – San Jose: Cisco Press, 2023. – 56 p.
11. McKinsey & Company. Workforce Stability in Crisis Conditions / McKinsey Global Institute. – New York: McKinsey Publishing, 2022. – 44 p.
12. Samsung R&D Institute Ukraine. Annual Report 2023 / Samsung Electronics. – Kyiv: SRSU Publishing, 2023. – 52 p.
13. Siemens R&D Hub Eastern Europe. Strategy Overview / Siemens AG; [ed. by Digital Industries Division]. – Munich: Siemens Press, 2022. – 38 p.
14. Міністерство цифрової трансформації України. Звіт про цифрову трансформацію 2022–2023 рр. / Мінцифра України. – Київ: Міністерство цифрової трансформації, 2023. – 112 с.
15. AWS. Public Sector Case Studies: Ukraine / Amazon Web Services. – Seattle: AWS Public Sector Publishing, 2023. – 75 p.
16. OECD. Innovation Policy Review: Ukraine / OECD; [ed. by Directorate for Science, Technology and Innovation]. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 204 p.
17. Національний банк України. Платіжний баланс та експорт послуг: статистичний звіт / НБУ. – Київ: НБУ, 2023. – 59 с.

Povalchuk A. R.

Academic Supervisor – I. P. Olshevska, PhD in Economics, Associate Professor,
Department of International Economics

REMITTANCES AS A DRIVER OF ENTREPRENEURSHIP IN COUNTRIES OF ORIGIN

Remittances remain one of the most significant external financial flows for many developing economies, influencing household well-being and local development trajectories. Beyond serving as income support, remittances may contribute to the emergence of small-scale entrepreneurship, yet this potential is highly context-dependent.

At the household level, remittances reduce vulnerability, stabilize consumption, and mitigate risks during crises. However, scholars argue that they may simultaneously reinforce dependency and deepen inequalities between households with different migration opportunities [1]. The capacity of remittances to stimulate business activity depends on the socio-economic profile of recipient families, the local institutional environment, and the characteristics of migrants themselves [2]

Cultural and behavioral dynamics play a central role. Migrants transmit not only money but also ideas, skills, and new behavioral models. These “social remittances” shape aspirations, introduce new consumption standards, and may encourage entrepreneurial intentions among household members [3; 4].

Institutional factors largely determine whether remittances can be transformed into productive investment. High corruption, limited access to credit, and regulatory

instability reduce willingness to take financial risks. Conversely, an enabling business environment increases the probability of entrepreneurial investment [5].

Characteristics of migrants — gender, age, education, and employment — affect the remittance use. Women often remit a larger share of earnings, but allocate less to business activities. Higher education or skilled experience increases likelihood of long-term investment [6].

Household income also shapes investment capacity. Families with stable resources direct part of remittances to business or education, whereas poorer households use them primarily for essential needs, reinforcing inequality [7].

In conclusion, the entrepreneurship-stimulating effect of remittances arises only when several conditions align: financial inclusion, transparent regulation, business support infrastructure, and sufficient human capital. Policies should therefore reduce transfer costs, expand credit access, and encourage productive use of remittances.

REFERENCES

1. Azam, M., & Raza, S. (2016). Do Workers' Remittances Boost Human Capital Development? *The Pakistan Development Review*, 55(2), 123-149.
2. Chalise, B. (2014). Remittance and its Effect on Entrepreneurial Activities.
3. Erdal, M. B. (2012). Who is the Money for? Remittances within and beyond the Household in Pakistan.
4. IFAD/ World Bank (2015). The use of remittances and financial inclusion.
5. Marks, J., Dawa, S., & Kanyemba, S. (2020). Transnational Entrepreneurship in Sub-Saharan Africa.
6. Mukherjee, A. (2017). Gulf Migration and the Flows of Social Remittances.
7. Pratikto, R., Yazid, S., & Dewi, E. (2020). Enhancing the role of remittances through social capital.

Фоменко Б. Є.

Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри міжнародного менеджменту Тимків І.В.

РОЛЬ ЄС В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Європейський Союз (ЄС) є однією з провідних інтеграційних спільнот світу, що поєднує економічні, політичні та безпекові аспекти співпраці 27 держав-членів. Сучасна світова політика характеризується високою невизначеністю через економічні кризи, геополітичну напруженість, зміни на енергетичних ринках та технологічну конкуренцію. Тому одним із ключових завдань ЄС є забезпечення стабільності регіону та підтримка глобальної безпеки та економічного розвитку [1].

У системі економічного відтворення ЄС застосовує комплекс інструментів, які дозволяють державам-членам реагувати на зовнішні та внутрішні виклики. Основною метою є підтримка макроекономічної